

ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ І. І. МЕЧНИКОВА

Економіко-правовий факультет

Кафедра конституційного права та правосуддя

Кваліфікаційна робота

на здобуття ступеня вищої освіти «магістр»

«Трансформація міграційної політики ЄС в контексті війни в Україні»

**«Transformation of the EU migration policy in the context of the war in
Ukraine»**

Виконала: здобувачка заочної форми навчання

спеціальності 081 Право

Освітня програма Право

Петько Олександра Сергіївна

Керівник: к.ю.н., доц. Саракуца М.О.

Рецензент: к.ю.н., доц. Пілюк С.В.

Рекомендовано до захисту:
протокол засідання кафедри
№ ____ від _____.____. 20__ р.

Завідувач кафедри

(підпис) (прізвище, ім'я)

Захищено на засіданні ЕК № ____ :
протокол № ____ від _____.____.20__ р.
Оцінка _____/_____/_____
(за національною шкалою/шкалою ECTS/ бали)

Голова ЕК

(підпис) Євдокія СТРЕЛЬЦОВА
(прізвище, ім'я)

Одеса 2023

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ІСТОРІЯ ТА ОСОБЛИВОСТІ МІГРАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ	8
1.1. Історія становлення та розвитку міграційної політики ЄС.....	8
1.2. Нормативно-правова база регулювання міграції в Європейському Союзі.....	17
1.3. Міграційна криза у ЄС та шляхи її подолання	24
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ I.....	32
РОЗДІЛ II. ВІЙНА В УКРАЇНІ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ТРАНСФОРМАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ МІГРАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ	34
2.1. Вплив початку повномасштабного вторгнення на міграційну політику ЄС та нова хвиля масової міграції.....	34
2.2. Проблемні аспекти правового статусу українських громадян в європейських країнах.....	40
2.3. Програми та ініціативи ЄС щодо сприяння внутрішній стабільності та міграційному врегулюванню в Україні.....	46
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ II	52
РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ МІГРАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ	54
3.1. Шляхи та інструменти удосконалення міграційної політики ЄС.....	54
3.2. Перспективи участі України у міграційній політиці Європейського Союзу.	61
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ III	69
ВИСНОВКИ.....	71
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	75

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

ЄС	Європейський Союз
ЄСВС	Європейська Спільнота вугілля і сталі
ЄЕС	Європейське Економічне Співтовариство
Євратом	Європейське Співтовариство з атомної енергії
Frontex	Європейське агентство з охорони зовнішніх кордонів

ВСТУП

Актуальність теми. Вторгнення Російської Федерації на територію України та початок повномасштабної війни 24 лютого 2022 року спровокувало наймасовішу хвилю міграційних процесів до країн Європейського Союзу за останні десятиліття. Близько одинадцяти мільйонів українців були змушені покинути свої домівки та мігрувати. Ситуація з українськими біженцями показала, що країни ЄС не тільки не готові до такої кількості біженців, але і нормативно-правове закріплення основних питань, пов'язаних з правовим статусом мігрантів, є недосконалим.

Актуальність дослідження трансформаційних процесів політики ЄС, особливо міграційної, зумовлена політичними чинниками та нестабільною ситуацією у світі загалом, так і всередині Європейського Союзу. Мігранти обирають країни ЄС для міграції саме через перспективи стабільного життя як у економічному плані, так і політичному і соціальному. Українські біженці розглядають країни ЄС як тимчасовий притулок, у якому можливо отримати допомогу та безпеку.

При правильній організації міграційної політики, а також при своєчасному прийнятті необхідних змін, мігранти можуть стати ефективним інструментом в інтересах Європейського Союзу. Саме тому аналіз змін, які зараз відбуваються досить динамічно, дозволить виявити наявні проблеми та шляхи їх удосконалення.

Актуальність теми дослідження також зумовлена тим, що останній раз країни ЄС стикалися з процесами міграції такого масштабу у 2015 році під час міграційної кризи і хвилею мігрантів з країн Близького Сходу та Африки. Як і у 2015 році, міграційна політика країн ЄС вимагає рішучих дій, уніфікації та трансформації. З початком війни в Україні міграційна політика ЄС зазнала значних змін. Актуальними залишаються питання їх сутності, дієвості, ефективності та подальшого вдосконалення. Вивчення трансформаційних

процесів у міграційній політиці ЄС також дозволить виявити як наявні проблеми, так і попередити майбутні, виявити способи їх уникнення.

Слід також брати до уваги той факт, що наразі зовнішня політика України спрямована на майбутній вступ до Європейського Союзу, що потребує не тільки виконання певних умов та відповідність певним стандартам, але також вимагає знання внутрішніх процесів Спільноти, що включає у себе різні напрямки міждержавної спільної політики, у тому числі міграційної. Аналіз трансформаційних процесів усередині Європейського Союзу допоможе ефективніше імплементувати їх у національне законодавство.

Актуальність теми прямо зумовлена тим, що війна в Україні продовжується, кількість мігрантів досі залишається великою, спостерігається також відновлення міграційних процесів з країн Близького Сходу – Сирії, Афганістану, Пакістану тощо. Аналіз наукових матеріалів дозволяє стверджувати, що наразі тема трансформаційних процесів міграційної політики ЄС є недостатньо розкритою, комплексною та потребує детального аналізу.

Науково-теоретичним підґрунтям дослідження стали загальнотеоретичні праці вітчизняних фахівців: В. Адамик, Ю.Ю. Безпалько, М.С. Безушко, Л.Л. Богачова, І.В. Бойко, С.П. Була, В. Власенко, А.О. Гнітій, О. Гречка, А.О. Затулій, М.О. Зіненко, Н. Кравчук, Ю.Б. Курилюк, С.В. Лозінська, О.А. Малиновська, П.А. Овчар, Н.А. Пак, С.В. Пілюк, О.М. Поліванова, М. Рабінович, Н.Л. Родіонова, М.О. Саракуца, В. Смик, В.А. Сокурєнко, С.С. Соломко, О.Г. Тимошук, Н.І. Тульба, Х.Є. Фогел, Н.О. Хрякова, Ю.М. Цоклан, К.П. Чоп, М.Є. Чулаєвська, К.О. Шаповал, М.Ю. Якимчук тощо.

Мета і задачі дослідження. Мета дослідження полягає у визначенні сутності, змісту, особливостей міграційної політики Європейського Союзу, впливу війни в Україні на зміни в міграційній політиці.

Окреслена мета визначила такі задачі дослідження:

- Охарактеризувати історію становлення та розвитку міграційної політики ЄС;
- Визначити нормативно-правову базу регулювання міграційних процесів всередині Спільноти;
- Розкрити зміст міграційної кризи у ЄС та виявити наявні шляхи її подолання;
- Охарактеризувати вплив війни в Україні на міграцію всередині ЄС та реакцію ЄС на зміни в міграційних потоках;
- Розкрити проблемні питання, пов'язані з правовим статусом українських біженців у країнах ЄС;
- Проаналізувати програми та ініціативи ЄС щодо стабілізації ситуації та міграційному врегулюванню в Україні;
- Запропонувати шляхи та інструменти удосконалення міграційної політики ЄС, способи стабілізації та розвитку;
- Виявити перспективи участі України у міграційній політиці ЄС.

Об'єктом дослідження є Європейський Союз, країни ЄС та їх спільна політика.

Предмет дослідження є міграційна політика країн Європейського союзу, актуальні зміни та трансформаційні процеси.

Методи дослідження. Методологічну основу дослідження у магістерській роботі склали методи і прийоми наукового пізнання – як загальнонаукові, так і спеціально-юридичні. Застосування історичного методу дозволило охарактеризувати історію становлення та розвитку міграційної політики ЄС (Розділ 1, підрозділ 1.1). Метод аналізу допоміг визначити нормативно-правову базу регулювання міграційних процесів всередині ЄС а також розкрити зміст міграційної кризи у ЄС та виявити шляхи її подолання (Розділ 1, підрозділи 1.2, 1.3). Застосування системно-структурного методу у взаємозв'язку із методом аналізу дозволило визначити зміни у міграційній політиці ЄС, які відбулися у зв'язку з початком війни в Україні, а також виявити проблемні питання, пов'язані з правовим статусом українських

біженців у країнах ЄС (Розділ 2, підрозділи 2.1, 2.2). Застосування порівняльно-правового (компаративного) методу у взаємодії із системно-структурним дозволило обґрунтувати пропозиції щодо шляхів та інструментів удосконалення міграційної політики ЄС, способів (Розділ 3, підрозділ 3.1). Метод аналізу також допоміг виявити перспективи участі України у міграційній політиці ЄС (Розділ 3, підрозділ 3.2).

Наукова новизна одержаних результатів полягає у тому, що магістерська робота є комплексним дослідженням міграційної політики ЄС та змін, яких вона зазнала з початком війни в Україні, за результатами якого сформульовано ряд наукових положень і висновків. Зокрема, до них відносяться такі:

- Визначено та проаналізовано хронологію розвитку уніфікованої міграційної політики Європейського Союзу;
- Запропоновано певну класифікацію нормативно-правових актів регулювання питань міграції всередині ЄС;
- Проаналізовано трансформаційні зміни, які відбулися у політиці ЄС щодо мігрантів через війну в Україні;
- Виявлено проблеми, які наразі існують у міграційній політиці ЄС, а також шляхи їх подолання;
- Запропоновано інструменти та шляхи взаємодії України та участі України у міграційній політиці ЄС.

Структура роботи. Магістерська робота складається зі вступу, трьох розділів, восьми підрозділів, висновків та списку використаних джерел.

РОЗДІЛ 1. ІСТОРІЯ ТА ОСОБЛИВОСТІ МІГРАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

1.1. Історія становлення та розвитку міграційної політики ЄС

Пак Н.А. визначає, що «міграційна політика в загальному розумінні є системою спеціальних національних законів, а також міграційних угод з регулювання міграційних потоків, обмеження припливу або відтоку біженців і нелегалів і стимулювання припливу економічно ефективного людського капіталу, у першу чергу, наукових кадрів і висококваліфікованих фахівців різних галузей» [1, с. 55].

Міграційна політика Європейського союзу є досить складним та багатогранним явищем, що передусім зумовлено структурою самого Європейського Союзу. Як відомо, станом на зараз, до ЄС входить 27 країн Європи. Саме тому, говорячи про міграційну політику ЄС як Єдиної Спільноти, слід аналізувати як загальноприйняті правила та норми, так і національні, закріплені на законодавчому рівні кожної окремої країни-члена ЄС.

Міграційна політика є явищем динамічним, сама політика та пов'язані з нею норми змінюються так само швидко, як і події у всьому світі. Саме країни Європи завжди були місцем масових міграційних процесів і хвиль, що, у свою чергу, потребує детального знання особливостей міграційної політики та аналізу наявних проблем.

Аналізуючи та характеризуючи історію становлення та розвитку міграційної політики ЄС слід зазначити, що історія Європейського Союзу пройшла тривалий шлях. Зміни у світі вимагали чітких рішень, вживання заходів щодо уніфікації, модернізації та демократизації Європейського Союзу як певного об'єднання країн для спільної економічної, соціальної та політичної мети. Міграція є досить вагомим та глобальним явищем у світі, що не могло не впливати на діяльність Європейської Спільноти. Із цього

впливає, що міграційна політика ЄС, так само як і сам ЄС у глобальному сенсі, трансформувалася у результаті інтеграційних процесів. Створення певної уніфікованої міграційної системи стало необхідним не тільки для досягнення спільної економічної мети країнами ЄС, але і для забезпечення заходів безпеки всередині Спільноти.

Історію міграційної політики ЄС, її становлення та розвиток слід аналізувати та досліджувати у рамках етапів створення та розвитку Європейського Союзу. Перші передумови для об'єднання країн Європи з метою регулювання найважливіших сфер життя держави, у тому числі міграційної політики, почали з'являтися після закінчення Другої Світової Війни.

Досліджуючи історію та хронологію подій в рамках інтеграції країн Європи, першою чергою слід звернути увагу на Паризький договір, підписаний 18 квітня 1951 року, відповідно до якого було створено Європейську Спільноту вугілля та сталі. Європейська Спільнота вугілля і сталі (ЄСВС) була регіональною економічною організацією зі статусом юридичної особи, що об'єднувала металургійну, залізорудну та кам'яновугільну промисловість держав-членів, із формуванням спільного ринку в сфері вугільної та металургійної промисловості. «Управління ЄСВС здійснювалося мережею інститутів - Радою міністрів, Загальною Асамблеєю та Судом» [2]. Паризький договір став передумовою для подальшого об'єднання країн Європи та запустив процес євроінтеграції.

Не менш важливе значення мали Римські договори 1957 року – договір про створення Європейського Економічного Співтовариства (ЄЕС) та договір про створення Європейського Співтовариства з атомної енергії (Євратом). Євратом закріплював більш вузьку сферу регулювання, передусім у області енергетики, ставивши на меті підвищення життєвого рівня громадян країн-членів. Метою створення ЄЕС було започаткування більш тісного політичного зв'язку між країнами Європи. Це був наступний крок до інтеграції країн Європи, так як договір підписали найбільш розвинені та економічно стабільні

країни тих років – Франція, Федеративна Республіка Німеччина, Бельгія, Люксембург, Італія.

Стаття 3 договору про створення ЄЕС закріплювала «запровадження єдиного митного тарифу, скасування митних зборів і кількісного обмеження на імпорт та експорт товарів між державами, усунення перешкод для вільного пересування осіб, товарів та послуг, створення Європейського соціального фонду для збільшення можливостей працевлаштування працівників і сприяння підвищенню рівня їхнього життя тощо» [3, ст. 3]. По суті, такі положення створили передумови для роботодавців щодо залучення різноманітних працівників всередину Співтовариства. Слід зазначити, що на етапі Римських договорів було закріплено низку важливих положень, які можна вважати базовими, такі як зона вільної торгівлі, митний союз, спільний внутрішній ринок.

У 1965 році у Брюсселі було підписано Договір про злиття, або Брюссельський договір, який став поштовхом до подальшої євроінтеграції. 1 стаття Договору передбачала створення «Ради Європейських Співтовариств та Комісії Європейських Співтовариств, що можна вважати суттєвим кроком до уніфікації та створенню спільних інститутів» [4, ст. 1]. Договір набув чинності 1 липня 1967 року. По суті, Договір про злиття об'єднав три попередні існуючі спільноти – ЄСВС, ЄЕС та Євратом, таким чином утворивши першу із трьох «опор», або «стовпів» Європейського Союзу.

14 червня 1985 року був підписаний Шенгенський договір. Була С.П. та Зіненко М.О. влучно зазначили, що «за цим договором створювалась зона, до якої входили 7 країн-підписантів. На цій території тепер мали діяти спільні правила і процедури, які стосувались видачі віз громадянам інших країн (видача в тому разі, якщо особа не несла загрози жодній країні-підписанту), прикордонного контролю (ліквідація подвійних прикордонних постів та вибірковий контроль до 1990 р. і в подальшому контроль лише за зовнішніми кордонами), створення спільного органу, який буде розглядати й ухвалювати рішення стосовно політичних біженців, регламентувати в'їзд і виїзд в межі

зони, а також слідкувати за виконанням всіх правил, доручень і рекомендацій для забезпечення захисту та безпеки кордонів» [5, с. 15]. Не дивлячись на підписання угоди у 1985 році, чинності документ набрав лише у 1995 році як Шенгенська Конвенція.

Договір, на нашу думку, мав практичне значення з огляду на розвиток міграційної політики, адже вперше в рамках інтеграції декількох європейських країн було передбачено певні норми щодо осіб, які не були громадянами країн-членів ЄЕС, але мали намір в них перебувати.

На думку Саракуци М.О. та Рабіновича М. «тенденції щодо уніфікації імміграційної політики виникають вже на другому етапі розвитку права ЄС, адже спільна виважена імміграційна політика є однією з важливих засад співробітництва у галузі юстиції та внутрішніх справ. Базові засади щодо надання політичного притулку, порядку перетину зовнішнього кордону та здійснення контролю за цим, імміграційної політики наявні вже в Маастрихтській угоді» [6, с. 122].

Наступним суттєвим етапом в історії міграційної політики ЄС стало підписання Маастрихтського договору 7 лютого 1992 року, що створив Європейський Союз. «Цей Договір знаменує собою новий етап у процесі створення ще тіснішого союзу народів Європи, в якому рішення приймаються якомога ближче до громадянина» [7, ст. А]. Вже з Преамбули Договору можна визначити цілі його підписання та значення:

- Підкреслити важливість нового етапу у процесі інтеграції, який почався з утворення Європейських Співтовариств. Цей етап має історичне значення, оскільки він припинив поділ Європейського континенту і вимагає створення міцних основ для майбутньої побудови Європи.
- Висловити підтримку і важливість принципів свободи, демократії, поваги до прав людини і верховенства права, а також підсилити та зміцнити солідарність між народами Європи, з урахуванням їхньої історичної, культурної сфер, а також традицій.

- Покращити роботу демократичних інституцій з метою забезпечення кращого виконання завдань, які покладені на них в рамках єдиної структури; досягти зближення і зміцнення економік держав і створити європейський економічний і валютний союз, включаючи введення єдиної та стабільної валюти.
- Підтримувати економічний і соціальний прогрес своїх народів, створюючи внутрішній ринок і посилюючи єдність та захист навколишнього середовища; сприяти розвитку політики, яка гарантує, що економічна інтеграція країн супроводжується прогресом в інших сферах.
- Встановлення єдиного загального громадянства для громадян країн-членів.
- Проводити спільну зовнішню політику і політику у сфері безпеки, включаючи створення спільної оборонної політики, що сприятиме зміцненню європейської ідентичності та незалежності з метою підтримання миру, безпеки та прогресу в Європі і світі.
- Підтримувати вільне пересування людей, забезпечуючи при цьому безпеку народів через прийняття положень про правосуддя та внутрішні справи.

Саме Маастрихтський договір включив міграційну політику до сфер спільного інтересу країн-учасниць. Це означало, що країни повинні визначити та спільно регулювати питання в'їзду та пересування громадян третіх країн на території держав-членів, умови проживання громадян третіх країн на території держав-членів, включаючи возз'єднання сім'ї та доступ до роботи, питання боротьби з несанкціонованою імміграцією, проживанням і роботою громадян третіх країн на території держав-членів, питання надання притулку громадянам третіх країн. Договір також надавав повноваження Раді Європейського Союзу приймати рішення та відповідні дії для виконання цілей, зазначених вище, розробляти відповідні конвенції.

За влучним зауваженням Були С.П. та Зіненко М.О. «паритет цих питань знову ж таки залишався у внутрішній компетенції країн, а тому новостворені інституції ЄС радше робили рекомендаційні зауваження і не могли змусити уряди виконувати певні справи на свою користь. За угодою, міграцію та

пов'язану із нею діяльність було віднесено до другої опори в структурі ЄС, що базувалась на міждержавному співробітництві - сфери співробітництва правоохоронних органів. Фактично держави самостійно могли застосовувати будь-які заходи на власний розсуд для боротьби з імміграцією, контрабандою, а також іншими явищами, пов'язаними з територіальним порушенням своїх кордонів» [5, с. 15].

Амстердамський договір 1997 року дещо змінив ситуацію, шляхом внесення поправок до попередньо укладених договорів, передусім щодо міграційної політики, вільного пересування осіб та питань візової політики всередині Спільноти. До Договору про створення ЄС було додано розділ щодо міграційної політики, відповідно до якого «відтепер питання міграційної політики відносилися до наднаціональної компетенції ЄС, а не внутрішньої компетенції країн – членів. Держави – члени були зобов'язані привести своє національне законодавство до загального стандарту у питаннях надання притулку біженцям, встановлення єдиної візової політики, перевірок на кордоні, вільного переміщення осіб» [8, ст. 2]. Однак, питання міграції та міграційної політики були передані інститутам ЄС не повністю.

Як зазначає Безушко М.С., «у період з дати укладення Амстердамського договору до кінця першого десятиліття XXI сторіччя слід відмітити документи, що були прийняті на самітах Європейської Ради у Відні (у 1998 р.) і в Тампері (у 1999 р.), де були окреслені чотири ключові напрями формування комунітарної імміграційної політики:

- Розвиток партнерства з країнами походження іммігрантів;
- Створення загальної європейської системи надання притулку;
- Справедливе поводження з громадянами третіх країн;
- Управління міграційними потоками» [9, с. 277]

Дублінський Регламент II (2003 року) встановив принцип, відповідно до якого «лише одна держава-член відповідає за розгляд заяви про надання притулку. Мета полягає в тому, щоб уникнути відправлення шукачів притулку з однієї країни в іншу, а також запобігти зловживанню системою

шляхом подання кількох заяв на притулок однією особою» [10]. Регламент також містив положення щодо принципу єдності сім'ї з огляду на отримання притулку, оформлення посвідок на проживання та віз, незаконного в'їзду, виїзду або перебування на території держави – члена, взяття відповідальності за заявника на притулок. Дублінський Регламент замінив Дублінську Конвенцію 1990 року.

Гаазька програма 2005 року передбачала «прийняття низки важливих рішень щодо надання захисту особам, які його потребують, регулювання міграційних потоків та контролю за зовнішніми кордонами ЄС, боротьби з організованою транскордонною злочинністю та зменшення загрози тероризму» [11]. Було констатовано, що потрібен комплексний підхід, що включає всі етапи міграції, щодо основних причин міграції, політики в'їзду та прийому, політики інтеграції та повернення. Постійний розвиток європейської політики надання притулку та міграції має базуватися на спільному аналізі міграційних явищ у всіх їх аспектах. Посилення збору, надання, обміну та ефективного використання актуальної інформації та даних про всі відповідні міграційні події має ключове значення. Було виявлено необхідність у встановленні загальноєвропейської системи надання притулку, візової політики, боротьби з нелегальною зайнятістю, партнерстві з третіми країнами щодо питань міграції, управлінні міграційними потоками.

Початком наступного етапу можна вважати прийняття Лісабонського договору, або Договору про реформу 13 грудня 2007 року. Договір зарегламентував впровадження до Договору про ЄС розділу щодо політики перевірки осіб на кордоні, притулку та імміграції. Передбачалися наступні положення:

- «спільна політика щодо віз та інших дозволів на короткострокове перебування;
- встановлення перевірок, яким підлягають особи, які перетинають зовнішні кордони ЄС;

- встановлення умов, за яких громадяни третіх країн мають право вільно подорожувати в межах Союзу протягом короткого періоду;
- вжиття заходів, необхідних для поступового створення інтегрованої системи управління зовнішніми кордонами ЄС;
- відсутність будь-якого контролю осіб, незалежно від їх національності, під час перетину внутрішніх кордонів ЄС;
- розробка спільної політики щодо надання притулку, додаткового захисту та тимчасового захисту з метою надання належного статусу будь-якому громадянину третьої країни, який потребує міжнародного захисту, та забезпечення дотримання принципу невидворення;
- розробка спільної міграційної політики, спрямованої на забезпечення на всіх етапах ефективного управління міграційними потоками, справедливого ставлення до громадян третіх країн, які законно проживають у державах-членах, а також попередження та посилення заходів для боротьби з нелегальною міграцією та торгівлею людьми» [12].

Після підписання та набрання законної сили Лісабонським договором було прийнято чимало нормативно-правових актів на рівні ЄС, які діють і зараз і складають основу нормативно-правової бази регулювання питань міграційної політики ЄС.

Як зазначає Малиновська О.А., «процес вироблення спільних підходів до регулювання міграційних процесів був доволі тривалим та складним. Попри серйозні розбіжності в позиціях країн-членів та труднощі їх погодження, його успіхи не варто недооцінювати» [13, с. 94].

Отже, проаналізувавши історію становлення міграційної політики ЄС, можна виділити такі основні етапи її розвитку:

1. Становлення Європейських Співтовариств – ЄСВС, ЄЕС, Євратом.
2. Створення Європейського Союзу – підписання Маастрихтського договору, Амстердамського договору, подальшої низки договорів, регламентів та програм.

3. Підписання Лісабонського договору, утворення сучасної міграційної політики ЄС.

На думку К. ван Мол і Х. де Волк міграційна політика у Європі пройшла три етапи розвитку: «перший етап (50-74 роки ХХ сторіччя) характеризувався постійним економічним зростанням та розвитком схем гастарбайтерів, міграції з колишніх колоній на батьківщину та міграції біженців, переміщених зі Сходу на Захід. Другий етап почався з нафтової кризи і закінчився падінням «залізної завіси» 1980 років. Уряди країн Північно-Західної Європи обмежували міграцію, а головними умовами для в'їзду мігрантів було возз'єднання родин та створення сімей. Третій етап рахується з часу падіння залізної завіси й триває до сьогодні, коли Європейський Союз (ЄС) посилює вплив і контролює міграцію з третіх країн до ЄС і заохочує внутрішньоєвропейську мобільність» [14, с. 31].

Отже, як вже зазначалося, міграційна політика є динамічною, і її розвиток прямо пов'язаний з історією Європейського Союзу, а також глобально з політичними процесами світу.

1.2. Нормативно-правова база регулювання міграції в Європейському Союзі

З початку процесу євроінтеграції і до початку XXI століття реалізація міграційної політики Європейського Союзу була досить повільною та слабкою. До 2008 року було прийнято лише декілька загальних директив та договорів, які стосуються, наприклад, права на возз'єднання сім'ї, покарання за сприяння незаконному перетину кордону та принципів видачі посвідок на проживання жертвам торгівлі людьми. Але саме ці документи становлять базу міграційної політики ЄС і відповідно є основою законодавства ЄС у сфері міграції.

За останні роки завдяки змінам, яких зазнали нормативно-правові акти у сфері міграційної політики, було розроблено заходи щодо управління зовнішніми кордонами, врегульовано питання поводження з людьми, які без законних підстав проживають на території ЄС, організації їх повернення. Крім того, було запроваджено низку спільних принципів організації легальної міграції до країн Європейського Союзу. Слід зазначити, що також було створено Європейський офіс підтримки надання притулку (EASO), Європейську міграційну мережу (EMN) тощо.

Умовно джерела міграційного права ЄС можна поділити на два види – джерела первинного права та джерела вторинного права. Як вже зазначалося, джерела первинного права складають основу та базу для подальшого розвитку ЄС в цілому та зокрема міграційного права. Первинні джерела посідають найвищу позицію у ієрархії міграційного законодавства. Джерела вторинного права складають численні акти – рішення, регламенти, директиви, які є результатами діяльності інститутів ЄС.

Перш ніж аналізувати нормативно-правове регулювання та базу щодо міграційних питань у ЄС слід звернути увагу на міжнародні конвенції, які слугують гарантом забезпечення прав людини у всіх сферах життя

суспільства. Саме на основі положень таких нормативно-правових актів приймаються усі інші.

Слід звернути увагу на Загальну Декларацію прав людини. Стаття 13, 14 та 15 закріплюють, що «кожна людина має право вільно пересуватися і обирати собі місце проживання у межах кожної держави, покинути будь-яку країну, включаючи й свою власну, і повертатися у свою країну, шукати притулку від переслідувань в інших країнах і користуватися цим притулком. Кожна людина має право на громадянство, ніхто не може бути безпідставно позбавлений громадянства або права змінити своє громадянство» [15, ст. 13-15].

Стаття 13 Міжнародного Пакту про громадянські та політичні права закріплює, що «кожному, хто законно перебуває на території будь-якої держави, належить, у межах цієї території, право на вільне пересування і свобода вибору місця проживання. Кожна людина має право покидати будь-яку країну, включаючи свою власну. Ніхто не може бути свавільно позбавлений права на в'їзд у свою власну країну» [16, ст. 13].

Стаття 45 Хартії Європейського Союзу про основні права закріплює, що «громадянин Союзу має право вільно пересуватися та проживати на території держав-членів. Свобода пересування та проживання може надаватися відповідно до Договорів громадянам третіх країн, які законно проживають на території держави-члена» [17, ст. 45].

Тобто, право людини на вільне пересування та перебування у іншій країні є невід'ємним, основоположним і гарантується кожному, незалежно від національності, статі, кольору шкіри, релігійних переконань тощо.

Усі наступні нормативно-правові акти, як міжрегіональні, які діють на території усього ЄС, так і національні, які закріплюють питання міграції у кожній країні-учасниці ЄС, базуються саме на таких загальних міжнародних документах.

Аналізуючи чинне законодавство ЄС щодо міграційних питань, здається доречним створити наступну класифікацію нормативно-правових актів:

- Основоположні, або загальноєвропейські акти – документи, які закріплюють основні права людини і громадянина, а також договори, які вважаються підґрунтям створення Європейського Союзу. Серед таких актів згадані вище Римські договори, Маастрихтський договір, Амстердамський договір, Лісабонський договір тощо.
- Спеціалізовані нормативно-правові акти – численні Регламенти Ради Європейського Союзу та Парламенту, Директиви Європейської Комісії, Шенгенська Конвенція, Візовий кодекс ЄС, Дублінська Конвенція, Стокгольмська програма тощо.

Шелемба М. серед таких актів виділяє «Директиву Ради 2003/109/ЄС від 25.11.2003 р. «Щодо статусу громадян третіх країн, які є довгостроковими резидентами»; Директиву Ради 2003/9/ЄС від 27.01.2003 р. «Про встановлення мінімальних стандартів прийому шукачів притулку в державах-членах»; Директиву Ради 2001/55/ЄС від 20.07.2001 р. «Про мінімальні стандарти надання тимчасового захисту у разі масового напливу переміщених осіб та про заходи, спрямовані на сприяння збалансованості зусиль держав-членів щодо отримання таких осіб та їх наслідків»; Директиву Ради 2004/83/ЄС від 29.04.2004 р. «Про мінімальні стандарти кваліфікації та статусу громадян третіх країн або осіб без громадянства як біженців або осіб, які взагалі потребують міжнародної захисту та змісту наданого захисту»; Директиву Європарламенту і Ради ЄС 2011/95 «Стосовно стандартів для кваліфікації громадян третіх країн чи осіб без громадянства як бенефіціарів міжнародного захисту і стосовно єдиного статусу для біженців або для осіб, що мають право на додатковий захист, і стосовно змісту захисту, що надається» (оновлена редакція від 13.12.2011 р.); Директиву Європейського Парламенту та Ради 2013/33/ЄС від 26.06.2013 р. «Про встановлення стандартів приймання заявників на міжнародний захист»; Регламент Ради (ЄС) № 343/2003 від 18.02.2003 р. «Про встановлення критеріїв та механізми визначення держави-члена, відповідальної за розгляд заяви про надання притулку, яка подана в одній із держав-членів громадянином третьої країни» [18, с. 18] тощо.

У даній групі документів слід відмітити Регламент Ради ЄС № 2007/2004 від 26 жовтня 2004 року про заснування Європейського агентства з управління оперативним співробітництвом на зовнішніх кордонах держав-членів Європейського Союзу. Агентство було створено з метою сприяння більш ефективному застосуванню існуючих і майбутніх заходів Європейського Союзу щодо управління зовнішніми кордонами, шляхом забезпечення координації дій держав-членів у здійсненні таких заходів, сприяючи таким чином ефективному, високому та однаковому рівню контролю за особами та нагляду за зовнішніми кордонами держав-членів. Пізніше агентство було реорганізовано у FRONTEX – агентство Європейського Союзу з безпеки зовнішніх кордонів. FRONTEX був створений відповідним регламентом. Відповідно до назви, агентство відповідає за охорону зовнішніх кордонів ЄС.

Третю групу нормативно-правових актів ЄС у сфері міграції становить національне законодавство країн – учасниць – закони, численні підзаконні нормативно-правові акти тощо.

Крім зазначених у першому розділі документів, слід детальніше зупинитися на наступних – Дублінській Конвенції, Стокгольмській програмі та Пакті імміграції та надання притулку.

Дублінська Конвенція була прийнята 15 червня 1990 року. Основна ціль була визначена у Преамбулі документу - вжити заходів щодо запобігання будь-яким ситуаціям, внаслідок яких особи, які подали клопотання про надання притулку, надто довго залишаються у незнанні щодо можливого результату розгляду їх клопотань, а також з метою завадити особам, які клопочуть про надання притулку, не переадресовували свої заяви від однієї держави-члена до іншої при тому, що жодна з цих держав не визнає себе компетентною розглядати клопотання про надання притулку.

Основні пункти Дублінської Конвенції:

- «Встановлено процедуру розгляду заяв щодо надання притулку особам;
- Розподілено юрисдикцію та компетенцію країн-учасниць щодо розгляду заяв осіб в залежності від певних чинників;

- Критерії встановлення відповідальності в ієрархічному порядку залежать від сімейних обставин, нещодавньої наявності візи чи дозволу на проживання в державі-члені, до того, чи в'їхав заявник до ЄС нерегулярно чи регулярно.
- Закріплено процедуру обміну інформацією щодо осіб-заявників» [19].

Пізніше у 2003 році було прийнято Дублінський Регламент II, який по суті замінив собою чинну Дублінську Конвенцію. У 2013 році країнами-членами ЄС було затверджено Дублінський Регламент III. Документ мав таку саму мету, як і першоджерело – Дублінська Конвенція. Основною метою було закріплення процедури надання притулку особам, які його шукають, недопущення надання притулку особі одразу у декількох країнах, а також скорочення чисельності осіб-шукачів притулку у країнах ЄС, при цьому якщо вони є громадянами однієї з країн ЄС.

Стокгольмська програма 2009 року передбачала п'ятирічний план дій між країнами ЄС щодо п'яти основних напрямків – захисту основних прав, приватного життя, прав меншин і прав груп людей, які потребують особливого захисту, а також громадянства Європейського Союзу.

За словами Х.Є. Фогелу, «у рамках пріоритету створення «Європи закону та справедливості» передбачалася робота над консолідацією європейського законодавчого поля з тим, щоб люди могли відстоювати свої права за однаковими або схожими принципами в усій Європі, а бар'єри відносно визнання однією країною-членом ЄС рішень, ухвалених судами інших країн-членів ЄС, мають бути прибрані. У рамках пріоритету європейського захисту передбачається розробка стратегії внутрішньої безпеки, яка має сприяти посиленню захисту громадян, зокрема, від організованої злочинності, тероризму та інших загроз. Ця стратегія була спрямована також на посилення співпраці органів правопорядку, прикордонників, представників цивільного захисту країн-членів ЄС. У рамках пріоритету відповідальності, солідарності та партнерства в питаннях міграції та притулку передбачалося проведення спільної європейської міграційної політики, створення спільної системи

надання притулку, сприяння легальній міграції та посилення боротьби з нелегальною міграцією, включаючи посилення охорони південних кордонів ЄС» [20, с. 39].

Пакт імміграції та надання притулку від 24 вересня 2008 року мав за мету сприяти легальній міграції та контролювати її, боротися з нелегальною міграцією, підвищувати ефективність системи прикордонного контролю та створювати єдину систему надання притулку біженцям.

У документі стверджується, що «легальна міграція – це взаємна вигода як для мігранта, так і для країни, у яку він в'їжджає. Передбачається, що кожна країна-член самостійно вирішуватиме питання про умови прийняття легальних мігрантів на свою територію» [21].

Щодо боротьби з нелегальною міграцією, Пакт передбачає укладення угод про реадмісію на рівні Європейського Союзу та на рівні з країнами, з якими це необхідно. Також він підтримує розвиток співпраці між країнами-членами щодо екстрадиції нелегальних мігрантів. Документ також визначає важливість посилення контролю за кордонами, зокрема, впровадження загальної системи використання біометричних даних при видачі віз.

Загалом, нормативно-правове регулювання міграції у Європейському Союзі становить велика кількість нормативно-правових актів, підзаконних актів, чисельних програм, регуляцій, напрямків політики. Якщо казати про структуру, можна також запропонувати класифікацію актів ЄС за їх ієрархічністю. Як відомо, загалом структура права Європейського Союзу є вертикальною, тобто від норм, які мають загальнообов'язковий та імперативних характер, до норм рекомендаційного характеру.

Так, у випадку з міграційною політикою, на вищому рівні стоять норми, закріплені у установчих договорах ЄС. Далі йдуть численні поправки, прийняті до таких актів. Вже на основі установчих договорів ЄС приймаються всі інші. Богачова Л.Л. у своїй роботі зазначає, що «О. М. Москаленко обґрунтовує ієрархічну структуру джерел європейського права: перший рівень — установчі договори, рішення Ради, загальні принципи права ЄС; другий

рівень — міжнародно-правові зобов'язання Європейських Співтовариств та Союзу, які випливають з усіх джерел міжнародного права; третій рівень — прецеденти Суду ЄС; четвертий рівень — нормативно-правові акти, що приймаються органами ЄС у рамках Європейських Співтовариств, закриті конвенції між державами-членами, які укладаються в рамках Європейських Співтовариств, звичаї, сформовані в процесі європейської інтеграції» [22, с. 18].

Також здається влучною класифікація нормативно-правових актів у сфері міграційної політики ЄС на зовнішні та внутрішні. До першої групи актів належать акти, які приймаються з третіми країнами та міжнародними організаціями для регулювання спільних питань щодо надання притулку громадянам тією чи іншою країни, регулювання питань законної міграції тощо. До другої групи актів відносяться акти, які приймаються всередині ЄС між країнами-членами — установчі договори, конвенції, регламенти, директиви, стратегії, програми, рамкові рішення тощо. (посилання на джерело).

Отже, аналізуючи вищезазначене, можна зробити висновок, що нормативно правова база в сфері регулювання міграційної політики ЄС є досить великою та складається з численних нормативно правових актів. У літературі відсутня уніфікована класифікація таких актів, проте на основі аналізу можна запропонувати таку класифікацію самостійно. Різноманітність нормативно-правових актів пояснюється складною структурою ЄС — численністю країн-членів, складністю внутрішньої структури інституцій ЄС, кількості питань. Сучасні процеси міграції вимагають прийняття відповідного регулювання, що також значним чином розширює наявну законодавчу базу.

1.3. Міграційна криза у ЄС та шляхи її подолання

Країни Європи завжди були привабливими для мігрантів, особливо для трудових мігрантів. Серед основних причин того, чому трудові мігранти обирають країни Західної та Центральної Європи, як кінцеві пункти трудової міграції, доцільно зазначити економічний аспект (країни ЄС з більш високим рівнем життя пропонують вищу заробітну плату). Важливий фактор, який впливав на найбільш масові хвилі міграцій у країни ЄС – це принципи демократичності, на яких побудована політика ЄС. Як було зазначено, усі діючі документи, які регулюють питання міграції у ЄС, будуються на загальних принципах охорони життя людини. Ніхто не може бути позбавлений права на надання притулку, держави-члени ЄС зобов'язані надавати допомогу та притулок усім, хто цього потребує.

Сокурєнко В.А. та Хрякова Н.О. зазначають, що «в результаті міграційних процесів та спроб їх врегулювати в правовому полі спричинило появу в ЄС проблеми «замкненого кола». Вона полягає у протистоянні імміграційним потокам, але з дотриманням принципів, декларованих міжнародним правом (захист прав мігрантів тощо). Оскільки ключовим у правовому регулюванні є дотримання принципу захисту прав людини, то дії урядів, пов'язані з вигнанням мігрантів або позбавленням їх права на мешкання разом з сім'єю, стають значно складнішими» [23, с. 243].

Міграційна криза – це явище, спричинене багатьма чинниками, що полягає у масовій міграції громадян третіх країн до країн Європейського Союзу. Деякі називають міграційну кризу гуманітарною катастрофою, адже, як показує практика, країни ЄС та чинне законодавство у сфері міграційної політики не готові до прийняття такої кількості людей.

Найбільшою міграційною кризою, яка охопила країни ЄС, вважається криза 2015 року. За статистичними даними, на початку 2015 року більше одного мільйона біженців перетнули кордони країн ЄС, переважно Греції та Італії. Це був незаконний перетин зовнішніх кордонів переважно через море.

Багато біженців вирушали у західному напрямку, через Австрію, Угорщину, Німеччину транзитом. Найбільша кількість біженців прибувала з Сирії (близько 350 000 осіб), Афганістану (близько 178 000 осіб), Іраку (близько 121 000 осіб). Біженці також прибували з таких країн, як Лівія, Нігерія, Сомалі, Ефіопія тощо (Таблиця 1).

Країна	Кількість біженців
Сирія	369 871
Країни Західних Балкан	199 202
Афганістан	190 013
Ірак	125 529
Пакістан	47 809
Нігерія	31 532
Іран	28 043
Сомалі	21 861

Таблиця 1.

У даному розділі розглянемо два види причин: причини масового потоку мігрантів саме до країн ЄС та причини неспроможності та неготовності країн ЄС прийняти таку кількість біженців, в результаті чого явище отримало назву «криза».

«Міграційна криза 2014–2015 років, коли біженці масово та неконтрольовано припливали до країн південної Європи, стало поштовхом до прийняття плану дій щодо швидких та рішучих заходів у відповідь на людські трагедії в Середземному морі» [24]

Як було зазначено, біженцями переважно були громадяни країн Африки та Близького Сходу. Проаналізувавши політичні події того періоду у країнах Близького Сходу, можна зробити висновок, що масова міграція була спричинена політичною нестабільністю, громадянськими війнами, терористичними рухами всередині країн. Усе це змусило людей тікати до країн Європи у пошуках притулку та стабільності. Війни спричиняють не

тільки небезпеку для життя, але і впливають на найважливіші сфери життя – економічну, соціальну, що у результаті змушує людей тікати у пошуках кращого життя. Щодо країн Африки, то відомо, що навіть за відсутності постійних війн, країни потерпають від бідності, економічної виснаженості та нестабільності, наявності великої кількості хвороб тощо. Тобто, у випадку країн Близького Сходу, міграційні потоки викликані більше чинниками, які створюють небезпеку для життя, у той час, як міграційні процеси з країн Африки спричинені економічними чинниками.

З чим стикнулася Європа, та які причини невдалої міграційної політики? Основною проблемою було і залишається у даний час – протиріччя між національними законодавствами та поглядами Європейського Союзу загалом щодо прийняття та розселення мігрантів. Проблема пов'язана з функціонуванням системи надання притулку у ЄС. Попри намагання уніфікувати процедури міжнародного захисту, координація країн-членів при прийнятті рішень щодо надання статусу біженця або притулку та відмов у його наданні лишається недостатньою, призводить до небажаної і фактично нелегальної міграції шукачів притулку територією ЄС у пошуках кращих варіантів.

Чоп К.П. зазначив, що «збільшення міграційних потоків до країн ЄС за останні роки призвело до зростання рівня злочинності. Так, відповідно до статистики Федеративної Республіки Німеччина, таке зростання становить 10,4% за період з 2015 по 2016 роки. На відміну від попередніх років, у 2017 році політика в цій сфері стала жорсткішою: замість замовчування цієї проблеми, правоохоронні органи активно виявляють та притягають до відповідальності причетних осіб, повідомлення про це публікуються у ЗМІ із зазначенням країн походження затриманих осіб. У той час як інші держави-члени ЄС також приймають заходи з метою припинення потоків біженців» [25, с. 257].

Усередині ЄС розгорталися гострі дебати щодо того, як вийти із ситуації. За ініціативи тодішнього президента Єврокомісії Жана Клода

Юнкера був затверджений план боротьби країн з нелегальною міграцією, який передбачав розподіл мігрантів за допомогою певної системи квот. Критеріями для розподілу мігрантів та визначення кількості мігрантів, які могли бути розподілені до певної країни, були такі чинники, як розмір населення, рівень безробіття в конкретній країні, кількість вже прийнятих мігрантів. Проте цей план зазнав суворой критики не лише з боку урядів країн, але і спричинив серйозне незадоволення серед громадян. Протести населення охопили більшість країн ЄС. Усе це у результаті призвело до свавілля серед країн. Угорщина намагалася самотійно боротися з великим напливом мігрантів, Великобританія почала грозитися вийти зі складу ЄС, Словаччина заявила, що буде приймати лише біженців із Сирії, які були християнами. Тобто, усе це призвело до появи ще однієї загрози існуванню спільної міграційної політики ЄС, яка б дозволила уникнути кризи.

Отже, вищезазначене тільки підтверджує думку про те, що основна проблема полягає у відсутності уніфікованого механізму прийняття біженців, їх рівномірного розподілу, регулювання правового статусу біженців на наднаціональному рівні ЄС, а не тільки на рівні окремої країни. Зазначені чинники лише призводять до нерівномірного розподілу біженців, що характеризується наявністю великої кількості біженців у більш привабливих країнах, які не тільки економічно більш стабільні, але і пропонують вигідні умови для проживання.

«Опитування Pew Research Center – Дослідницького центру П'ю – у 2016 році показує, що багато європейських країн невдоволені політикою ЄС щодо біженців, а також занепокоєні великою кількістю біженців саме зі Сходу – мусульманських країн. У результаті опитування стало зрозуміло, що громадяни країн ЄС вважають, що прибулі біженці можуть спровокувати ймовірність тероризму у їхніх країнах, а також стануть економічним тягарем, заберуть роботу та соціальні виплати. Угорці, поляки, греки, італійці та французи вважають це найбільшою турботою. Швеція та Німеччина – єдині країни, де принаймні половина каже, що біженці роблять їхню націю

сильнішою завдяки своїй праці та талантам. На негативне сприйняття біженців громадянами ЄС впливає не тільки міграційна політика ЄС та її недоліки, а і в цілому негативне ставлення до представників мусульманських країн. Причина такого ставлення до східних біженців – недостатня з боку ЄС політика щодо ознайомлення населення з культурою країн Сходу» [26].

Саракуца М.О. зазначає, що «ще одним напрямом щодо вирішення міграційної кризи в короткостроковій перспективі є угода з Туреччиною, відповідно до якої їй було запропоновано 3,3 млрд. доларів в обмін на утримання нелегалів на турецькій території та недопущення їх у ЄС. На сьогоднішній день ЄС поєднує прийом біженців та мігрантів із використанням силових методів, зокрема, готує найбільш масштабну депортацію в історії, плануючи вислати близько 400 000 осіб, яким було відмовлено у наданні статусу біженця, за межі ЄС» [27, с. 159].

Саме через нерівномірний розподіл та навантаження всередині ЄС зростала напруга, пов'язана з біженцями, які прибували. На складність процесів також вплинув той факт, що така хвиля мігрантів була першою в історії уніфікованого Європейського Союзу. Не дивно, що чинне законодавство та напрями політики не були готові до кількості осіб, які потребували притулку.

Згідно з даними Eurostat – статистичної служби ЄС – у 2015 році близько 1 216 860 осіб подало запит на отримання притулку. Для порівняння, у 2014 році кількість заявників дорівнювала 530 560 осіб, що є меншим, більше ніж у два рази.

Слід зазначити, що міграція, як процес прибуття громадян третіх країн до країн ЄС з метою пошуку та отримання притулку, може становити серйозну загрозу для найважливіших сфер життя держави і суспільства. Розглянемо ризики, які з'являються, якщо процеси міграції є не тільки масовими, а і неконтрольованими, нелегальними:

1. Соціальна сфера – через недостатнє регулювання факту перебування біженців на території ЄС, можна помітити негативні явища у соціальній

сфері, такі як недовіра з боку громадян ЄС, расизм по відношенню до біженців різних національностей, у результаті чого – створення окремих громад біженців, їх відокремленість від основної маси суспільства. Через відсутність належного регулювання, процес асиміляції біженців або зовсім відсутній, або недостатньо ефективний. Як наголошує американський політолог Р. Каган, «останніми роками європейське суспільство підкреслено болісно реагує на питання імміграції та культурної ідентичності, і більшість особисто знайомих йому експертів сумніваються в тому, що Європа «спроможна буде переварити всіх нових іммігрантів»» [28]. Навіть зараз ми можемо спостерігати, як у різних країнах ЄС виділяються мігранти та біженці, відрізняючись від основної маси громадян.

2. Політична сфера – на нашу думку, саме через уповільнену асиміляцію мігрантів у Європейське суспільство, негативного впливу зазнає саме політична сфера. Це може проявлятися у численних мітингах, виступах, демонстраціях представників Східних культур, які прагнуть відстоювати власні інтереси, боротися за рівні права, тим самим підриваючи не тільки політичну стабільність та міцність ЄС, а і авторитет інституцій ЄС.
3. Економічна сфера – прибуття громадян третіх країн до країн ЄС спричинює появу такого явища, як тіньова економіка. Це характеризується приховуваним веденням певних видів діяльності, наявністю так званих «чорних ринків», наявністю ведення заборонених видів діяльності, контрабанди. Все це пояснюється бажанням та жаданням мігрантами банально заробляти на життя та мати кошти на життя, адже працевлаштування іноземців, особливо мігрантів, є дещо ускладненим та неврегульованим в багатьох випадках.

На відміну від біженців, які законним шляхом потрапили та проживають на території ЄС, незаконна міграція становить набагато більшу небезпеку як для суспільства, так і для ЄС в цілому. У випадку нелегальної міграції зростає загроза потрапляння на територію ЄС осіб зі злочинними намірами. У даному

випадку мається на увазі особи, які мають на меті підірив цілісності ЄС шляхом провадження різноманітних терористичних операцій. Прихильники терористичних напрямів у рідних країнах, незаконно перебуваючи на території ЄС, поширюють та пропагандують такі терористичні процеси, завдаючи шкоди суспільству. Саме міграційна криза також посприяла збільшенню терористичних подій у суспільстві.

Саракуца М.О. та Пілюк С.В. стверджують, що «впливовим інструментом боротьби з нелегальною міграцією в ЄС є політика повернення. Зазвичай для участі в програмі добровільного повернення заяву можуть подати дві категорії іноземців: іноземці, які подали заяви на міжнародний захист, а судовий розгляд у їх справі перебуває в черзі або отримали негативне рішення, або коли вони відмовилися від статусу біженця» [29, с. 40]

Для того, щоб врегулювати міграцію, країни повинні розробити нові принципи та програми дій; встановити довгострокові цілі та пріоритети, сформулювати нові підходи в реалізації імміграційної політики. Олег Гречка зазначає, що «що стосується правового регулювання, то необхідно підвищити повноваження ЄС щодо контролю пересування людей по території Союзу, створити єдиний механізм реагування на загрози міграції; удосконалити міграційне законодавство. Також варто здійснити такі кроки:

- 1) по-перше, встановити контроль за міграцією, який має на меті запобігання або обмеження в'їзду до країн-членів ЄС;
- 2) по-друге, зміцнити власну національну та європейську ідентичність в країнах-членах ЄС;
- 3) по-третє, у соціальній сфері – збільшити інвестиції у професіоналізацію служб зайнятості та активізацію ринку праці з врахуванням особливих потреб мігрантів і запитів суспільства щодо справедливого та сталого розподілу соціального захисту;
- 4) провадити інші заходи, які дозволять перевести міграцію із розряду «загроз» до розряду «переваг»» [30, с. 51-52].

Отже, з аналізу вищезазначеного, можна зробити висновок, що міграційна криза 2015 року стала досить складним явищем, та спричинила низку важливих наслідків. Серед таких наслідків – розуміння, що міграційна політика ЄС має певні недоліки і потребує удосконалення. Механізм прийняття мігрантів та біженців, так само як і механізм надання притулку, роботи, асиміляції біженців має свої прогалини та неточності.

Своєчасний аналіз наявних помилок дозволить не тільки покращити ситуацію з біженцями, але і сформувати певну базу та досвід для недопущення аналогічної ситуації у майбутньому. Особливо це є важливим зараз, коли процес масової міграції є актуальним для країн ЄС у зв'язку з війною в Україні. Країни ЄС мають досить гарну можливість для аналізу помилок минулого та трансформації міграційної політики.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ I

Міграційна політика ЄС, як і сам Європейський Союз у глобальному плані має давню історію, яка пов'язана з історією становлення та створення самого ЄС. Аналізуючи історію та основне нормативно-правове регулювання міграційних питань всередині ЄС перш за все слід звертати увагу на акти, які становлять основу та базис функціонування ЄС. Серед таких документів – Паризький договір, Римські договори, Брюсельський договір, Шенгенська угода, Маастрихтський договір, Амстердамський договір, Лісабонський договір.

На основі проведеного аналізу умовно історію міграційної політики можна розділити на 3 етапи:

1. Становлення Європейських Співтовариств – ЄСВС, ЄЕС, Євратом, що заклало передумови міграційної політики в ЄС;
2. Створення Європейського Союзу – підписання Маастрихтського договору, Амстердамського договору, подальшої низки договорів, регламентів та програм. Цей етап ознаменувався створення окремого напрямку діяльності ЄС у вигляді міграційної політики;
3. Підписання Лісабонського договору, утворення спільної міграційної політики ЄС.

У сфері нормативно-правового регулювання можна запропонувати наступний поділ нормативно-правової бази щодо міграційних питань у ЄС:

За юридичною силою:

1. Джерела первинного права;
2. Джерела вторинного права

За вертикальною структурою:

1. Загальноєвропейські акти;
2. Спеціалізовані нормативно-правові акти;
3. Національне законодавство країн-учасниць.

За територією дії:

1. Зовнішні;
2. Внутрішні.

Якщо казати про питання міграційної кризи та причин її виникнення, слід розглядати не тільки зовнішні факти, які спровокували масову хвилю мігрантів до ЄС, слід також аналізувати недоліки та неточності у регулюванні міграційних питань всередині ЄС, що спричинило низку негативних наслідків прийняття такої кількості мігрантів.

Наслідки для ЄС розповсюджувалися на основні сфери функціонування держав – економічну, політичну, соціальну та культурну. Тут слід виділити і недостатній рівень асиміляції, що спричинює недовіру та погане відношення до мігрантів з боку громадян країн ЄС, свавілля з боку мігрантів з огляду на організацію численних мітингів, демонстрацій, терористичних замахів тощо, поява чорних ринків, тіньової економіки, процесів контрабанди через відсутність достатньої кількості робочих місць для біженців, відсутність у других достатньої кваліфікації.

З часів міграційної кризи міграційна політика ЄС зазнала численних змін, удосконалень, трансформацій, проте, як видно з поточних процесів міграції, які масово відновилися через війну в Україні, цього було недостатньо для створення міцної бази регулювання правового статусу та життя мігрантів всередині ЄС.

РОЗДІЛ II. ВІЙНА В УКРАЇНІ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ТРАНСФОРМАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ МІГРАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

2.1. Вплив початку повномасштабного вторгнення на міграційну політику ЄС та нова хвиля масової міграції.

Як відомо, 24 лютого 2022 року російська федерація почала повномасштабну війну проти України та українського народу. Небезпека війни спричинила наймасовіші процеси міграції український біженців до країн ЄС. Розгорнення військового конфлікту на території України у 2022 році призвело до широкомасштабної гуманітарної кризи, яка здійснила значний вплив на міграційну політику ЄС. Велика кількість біженців та внутрішньо переміщених осіб стала викликом для ЄС, спонукаючи його переглянути та адаптувати свої підходи до міграції та гуманітарної допомоги.

З перший часів російського вторгнення ЄС виявив готовність приймати та пропускати на кордоні громадян України, навіть без наявності закордонного паспорту або за наявності паспорту, термін дії якого сплив.

Польща та Франція майже одразу відреагували на потік українських біженців, які шукають притулку, оголосивши свою готовність приймати українців. Президент Франції Еммануель Макрон заявив, що Франція готова прийняти біженців із України, а влада міст готова надати свої житлові будівлі для прийому біженців. Провідна газета Польщі з самого початку війни опублікувала інформацію про те, що ряд закладів було відкрито в різних містах країни для прийому українських біженців. В цих приймальних пунктах біженці змогли отримати інформацію про необхідні процедури після прибуття до Польщі. Уряд Польщі на своєму веб-сайті підтвердив, що будь-яка особа, яка шукає притулок у Польщі у зв'язку з війною, має право на отримання такого притулку в Польщі.

«Канцлер Німеччини Олаф Шульц назвав російське вторгнення в Україну «zeitenwende» («переломним моментом»), моментом в історії, який фундаментально змінює встановлений порядок» [31, с. 83].

Кількість біженців, які мігрували до різних країн ЄС, по справжньому вражає. За різними статистичними даними, близько семи мільйонів українців покинули рідний дім та виїхали до Європи. Наразі у різних країнах Європи перебуває близько 5 мільйонів українських біженців, 90% з яких становлять жінки та діти. Найбільше біженців зі статусом тимчасового захисту зареєстровано в Польщі – 1 169 500 осіб, Німеччині – 641 390 та Чехії – 373 820 осіб.

Європейський Союз відреагував на агресію Росії проти України надзвичайно швидко. З перший часів початку війни країни ЄС проявили підтримку та солідарність з Україною. Країни ЄС виявили готовність до прийняття шукачів притулку та безпеки, які масово почали прибувати до країн ЄС. Проте, як виявилось на практиці, готовності країн було замало. Важливу роль для початку трансформації зіграв той факт, що фактично, існуюча спільна міграційна політика ЄС, є не тільки не досконалою, а і не дієвою.

Віце-президент Єврокомісії Маргарітіс Схінас порівняв діяльність Європейського Союзу щодо міграційної кризи через війну в Україні з роботою пожежників. Суть полягає у тому, що ЄС помічає проблеми та екстрено на них реагує тільки тоді, коли така проблема виникає, не приділяючи при цьому увагу цим питанням завчасно, ще на етапі попереднього аналізу справ. Проект системи правил, покликаної регулювати питання міграції у ЄС, був представлений ще у 2020 році, проте так і не був розглянутий.

Однією з ключових реакцій ЄС на кризу, яка виникла через війну в Україні, було надання гуманітарної допомоги Україні. Це охоплювало надання фінансової, медичної та матеріальної допомоги постраждалим внаслідок конфлікту, надання їжі та житла сім'ям. ЄС також співпрацював з міжнародними гуманітарними організаціями, такими як Червоний Хрест та ЮНІСЕФ, для забезпечення координованої допомоги. Ці заходи покликані

забезпечити населення, що постраждало від війни, найнеобхіднішим, та зменшити гуманітарну кризу.

Цікавим є висловлювання Wojciech Orjola та інших авторів роботи, що «у перші дні гуманітарну допомогу надавали громадські організації та приватні особи. Місцевому та регіональному самоврядуванню, державній адміністрації потрібен був час, щоб напрацювати оптимальні механізми. Це також цікаво з точки зору внутрішньої політики Польщі: третій сектор, який надає допомогу біженцям, дискримінується правим, популістським урядом Польщі, позбавленим доступу до державних коштів, а також є об'єктом нападу в інформаційній війні» [32, с. 16]

ЄС також запровадив програми для надання законних можливостей для міграції з України. Це включало спрощення процедур отримання дозволів на роботу для українців. Такі заходи сприяли легалізації міграції та зменшенню впливу нелегальних каналів.

Початок війни відображається не лише на гуманітарних аспектах, але й має значний вплив на політичні та економічні процеси в ЄС. Поглиблення кризи призвело до зміни поглядів на міграцію, безпеку та зовнішню політику. Економічні наслідки війни також стають важливим викликом для ЄС. Для ЄС найбільшим викликом є забезпечення стабільності, гуманітарної допомоги та захисту для тих, хто потребує допомоги. Подолання гуманітарної кризи вимагає спільних зусиль та координації. Також важливою є підготовка до можливих подальших викликів та змін в міграційних потоках.

Безпалько Ю.Ю., Шаповал К.О. та Наконечна Д.О. влучно відмітили, що «зайнятість біженцями з України дещо відсунула на другий план ситуацію зі зростаючим міграційним потоком на південному сході ЄС. За останній рік різко зросла кількість шукачів притулку із Сирії, Афганістану, Пакистану та Єгипту, а також кількість нелегальних перетинів кордону, яких зареєстровано вже близько 280 тисяч. Це найбільша кількість з «кризи біженців» у 2015 році. Варто зазначити, що міграція має дві сторони: легальну та нелегальну. Легальною, або ж законною стороною вважається трудова міграція населення,

тобто переміщення працездатної особи з метою працевлаштування на певний термін. Однак найбільш масовою та небезпечнішою є нелегальна міграція до країн Європейського Союзу – тобто така, що представляє собою незаконний в'їзд або порушення іноземцями та особами без громадянства правил перебування у країні в'їзду, і останніми роками даний вид міграції зростає в геометричній прогресії» [33, с. 662].

Проте, попри всебічну допомогу з боку ЄС щодо міграції та біженців, можна також спостерігати і негативні висловлювання щодо напливу українських мігрантів. Також слід звернути увагу на дещо глобальнішу проблему, яку можна помітити зараз – проблема расизму серед населення та правлячих кіл країн ЄС щодо біженців з країн Сходу, кількість яких хоч і менша, ніж під час кризи 2015 року, проте все ще залишається великою.

Прем'єр-міністр Болгарії описав українських біженців, як людей «європейських», які не схожі на тих біженців, до яких звик Європейський Союз.

«Так само Орбан з Угорщини заявив, що кожного біженця, який прибуде з України, «приймуть друзі в Угорщині», додавши, що не потрібно бути «ракетним науковцем», щоб побачити різницю між «масами, які прибувають з мусульманських регіонів у надії на краще життя в Європі» та допомога українським біженцям, які приїхали до Угорщини через війну» [34].

Тож, аналізуючи вплив початку війни та нової хвилі міграції до країн ЄС, можна зробити висновок, що це стало не тільки поштовхом для удосконалення та трансформації наявних програм, нормативно-правових актів, регуляцій тощо, але і певним чином відвернуло увагу від глобальної проблеми незаконної міграції, яка почалася ще у 2015 році, а на даний час відновилася.

Слід відмітити, що також на міграційні потоки вплинули масові глобальні санкції, прийняті по відношенню до громадян ворожих країн-агресорів – Республіки Білорусь та Російської Федерації. З одного боку, можна спостерігати великий наплив мігрантів з Республіки Білорусь та дещо нижчий

потік мігрантів з РФ до країн ЄС, однак, з іншого боку, прийняті санкції дещо ускладнили процес перебування громадян зазначених країн у країнах ЄС. Деякі країни повністю або частково призупинили видачі віз на перебування територіями ЄС.

Однак, попри всі думки та перспективи трансформації, наразі немає гарантій, що активна підтримка українців з боку ЄС призведе до ефективних реформ у міграційній політиці. Перед ЄС постає складне завдання розробити таку міграційну політику, яка буде базуватися на поточній ситуації у світі щодо біженців, особливо враховуючи війну в Україні. Конфлікт в Україні автоматично не змінить загальний підхід країн-членів ЄС до міграції та притулку, необхідним є вчинення певних дій та зусиль. Але, враховуючи те, що цей конфлікт вже спричинив радикальні зміни в таких складних сферах політики, як оборона, він також може провокувати нову продуктивну дискусію щодо міграційних питань.

Від моменту початку війни в Україні можна виділити такі відчутні наслідки для ЄС, особливо з огляду на міграційну політику та ситуацію:

1. Відновлення та зростання міграційного потоку: війна в Україні призвела до значного зростання кількості людей, які шукають притулок та захист в країнах ЄС. Тиск мігрантів на зовнішні кордони ЄС підсилюється, викликаючи напругу у системі прийому та обробки мігрантів, надання захисту тощо.
2. Несправедливе та нелогічне розподілення біженців: значна частина мігрантів, які намагаються увійти до ЄС через кордони, концентруються в деяких країнах-членах, перевантажуючи їх міграційні системи. Це призводить до нерівномірного розподілу між країнами та спричиняє конфлікти між ними. Найбільше біженців на даний момент знаходиться у Польщі, Німеччині, Чехії.
3. Збільшення політичної напруги: міграційний тиск викликає напругу внутрішньополітичного характеру в країнах ЄС. Ростуть антимиграційні

настрої, що може призвести до зростання популістських рухів, зокрема тих, які виступають проти інтеграції в ЄС.

4. Ризики для внутрішньої безпеки країн ЄС: з великою кількістю мігрантів на кордонах ЄС збільшується ризик виникнення незаконної міграції, що може призвести до появи негативних явищ, про які вже згадувалось у роботі – виникнення терористичних напрямів, контрабанди тощо. Це ставить під загрозу безпеку та спричиняє потребу у вжитті додаткових заходів з контролю та безпеки всередині ЄС.
5. Економічні виклики: велика хвиля міграції та біженців спричиняє досить великий економічний тиск на країни-члени ЄС. Громадяни України, біженці, шукачі притулку потребують житла, медичної допомоги, освіти та інших соціальних послуг, що може викликати недоцільне навантаження на місцеві бюджети. Так як багато людей покинули свої домівки майже без всіляких речей, вони сподіваються на відповідну допомогу від країн ЄС та їх громадян.

2.2. Проблемні аспекти правового статусу українських громадян в європейських країнах

Для розуміння сутності проблеми правового статусу українців в ЄС після початку війни в Україні у 2022 році, важливо врахувати контекст цих подій. Війна на сході України, яка тривала з 2014 року, змусила мільйони людей покинути свої домівки у пошуках безпеки та притулку. У 2022 році ескалація конфлікту та загострення ситуації призвели до масового переселення населення.

Країни ЄС мають спільний підхід до правового статусу біженців, визначений Женевською конвенцією про статус біженців 1951 року та її Протоколом 1967 року. Згідно з цими міжнародними документами, біженці мають право на захист від переслідувань на підставі раси, релігії, національності, політичних переконань або належності до певної соціальної групи.

Сьогодні перед ЄС стоїть чимало складних завдань: розробити і прийняти нові принципи і програми дій у сфері міграційної політики; виявити довгострокові цілі і пріоритети. Існуюче правове регулювання міграції та міграційна політика ЄС в останні роки, сприяли скороченню рівня незаконної міграції і згладжуванню міграційної кризи у всій Європі. Саме тому питання проблем міграційної політики ЄС є особливо актуальним зараз, коли Європейський Союз стикнувся з найбільш масовим процесом міграції за останні десятиліття.

Ще на початку війни деякі країни ЄС погодилися впускати усіх українців, незалежно від наявності документів. Пізніше Європейський Союз ухвалив спільне рішення про новий механізм захисту біженців з України. Наприклад, українці, які звернулися по тимчасовий захист у Польщі, отримали номер PESEL, що є аналогом українського ідентифікаційного номеру. Номер дозволяє перебувати в Польщі протягом 18 місяців від початку повномасштабної війни, дає дозвіл на роботу, навчання для дітей тощо. Проте

жодних фізичних довідок або пластикових карток на підтвердження статусу польська держава не надає.

Слід розмежувати поняття «біженця», «мігранта» а також правовий статус «біженця» та відповідно до «тимчасового захисту».

Згідно визначення Верховного комісара ООН у справах біженців, «біженцем є будь-яка особа, яка в силу цілком обґрунтованих побоювань може стати жертвою переслідувань за ознакою раси, віросповідання, громадянства, приналежності до певної соціальної групи або політичних переконань, яка знаходиться поза країною своєї громадянської приналежності і не може користуватися захистом цієї країни або не бажає нею користуватися внаслідок певних побоювань» [35].

Організація Об'єднаних Націй визначає мігранта як «особу, яка проживає в чужій країні протягом більше одного року, незалежно від причин міграції (добровільних чи недобровільних) та методів міграції (легальних чи нелегальних)» [35].

Тобто, основна різниця полягає у тому, що статус біженця людина отримує не через власну волю, а через обставини, які він неї не залежать, і основна мета статусу біженця – захистити та прихистити. Мігрантом же може бути особа, яка на добровільних засадах змінила країну перебування та проживання, і яка не потребує захисту з боку приймаючої держави.

На думку Якимчук М.Ю., Соломко С.С. та Саморокова В.О. «хоча внутрішнє законодавство держав різне, ми можемо виділити, на прикладі Польщі, Німеччини та Чехії, такі загальні риси правового статусу біженця, як:

- 1) тривалий бюрократичний процес отримання статусу біженця;
- 2) ймовірність вилучення документів;
- 3) неможливість працевлаштування під час опрацювання заяви на отримання статусу біженця;
- 4) складність повернення додому, якщо не закінчились обставини за якими особа отримала статус біженця;
- 5) зрівняння у правах з громадянами конкретної держави;

- б) отримання житлової, фінансової, медичної та інших соціальних допомог;
- 7) можливість захисту своїх прав у разі їх порушення» [36, с. 624].

З огляду на вищезазначене можна зробити висновок, що статус біженця є досить спірним механізмом захисту українських мігрантів, беручи до уваги всі обставини, які змусили українців масово виїжджати до країн ЄС. Механізм тимчасового захисту, у свою чергу, є кращою альтернативою, яка на даному етапі також має свої недоліки, передусім пов'язані з новелою статусу.

Найсерйозніші проблеми, з якими стикнулися українські громадяни в країнах ЄС, це проблеми пошуку роботи та житла.

«Опитування польської агенції EWL засвідчує: серед українців, які знайшли прихисток у Польщі, лише 20 % мають дистанційну роботу в Україні та, відповідно, засоби для існування. Оскільки переважна більшість біженців – жінки, значна частина з них опікуються малолітніми дітьми, їм бракує знання мови тощо, можливості працевлаштування для них, попри декларований доступ на ринок праці країн перебування, доволі обмежений» [37]. У зв'язку з цим може поширитися неформальна зайнятість, що підвищує ризик експлуатації та порушення трудових прав, актуалізується небезпека торгівлі людьми.

«Попри всебічну допомогу та підтримку, яку отримують українські біженці війни за кордоном, їхнє становище залишається ризикованим. Зовсім не завжди умови життя, матеріальне забезпечення, доступ до медичних послуг мають належний рівень. Найактуальнішою є проблема житла. За даними опитування у Словаччині, жити в родичів планували 10 % біженців, 9 % – у знайомих, 9 % розраховували винаймати житло за власні кошти, проте більшість жодного певного помешкання не мали» [38].

Слід відмітити, що в рамках проблеми пошуку житла, також з'явилася проблема підвищення цін на житло. Великий попит прямо впливає на

підвищення цін на оренду житла. Вартість проживання зросла у два та більше рази, порівнянно з довоєнними часами.

За словами Дарини Онишко, представниці неурядової організації "Національний демократичний інститут", «майже 60 відсотків українок, які виїхали до ЄС, - жительки міст, оскільки переважно міста найбільше потерпають від бомбардувань та артилерійських атак російської армії,. "Це жінки з вищою освітою, вони мотивовані і хочуть працювати, проте їм складно знайти роботу у своїй сфері, бо їхні дипломи і спеціалізація потребують підтвердження у ЄС. Для того, щоб вирішити цю проблему, необхідну ухвалювати рішення на високому рівні", - вважає експертка» [39].

На думку колишньої речниці Європейського агентства з охорони зовнішніх кордонів ЄС (FRONTEX) Еви Монкур, «щоб ефективно вирішувати проблеми, з якими стикаються українські жінки за кордоном, треба дати їм можливість розповісти про свої потреби, які змінюються. Найбільшою проблемою нині є відкриття ринку праці ЄС для українок. Експертка переконана, що ці питання можна вирішити за допомогою існуючих в ЄС програм, а не запускати нові, "на що піде багато часу"» [40].

Українці стикнулися з тим, що місць для розміщення у різних країнах ЄС стало дедалі менше. У вересні 2022 року Німеччина заявила про те, що припиняє приймати нових біженців, так як для цього не залишилося місць. Слід нагадати, що Німеччина є однією з країн Європи, яка з початку повномасштабного вторгнення надала притулок для найбільшої кількості українців. Але українці можуть приїжджати до Німеччини не набуваючи статусу біженців, водночас користуючись наявними пільгами, такі як працевлаштування, медична допомога, соціальна допомога, розмір якої поступово планують збільшити.

Брак місць – актуальна проблема і в інших країнах Європейського Союзу. В Ірландії влітку українських біженців тимчасово розмістили в місцевому аеропорту, поки їм шукали більш зручне тимчасове житло. У

Швейцарії українців певний час селили у певних кантонах, так як кількість біженців у великих містах як Цюрих та Женева стала перевищувати норму.

У Британії в кінці цього місяця закінчиться можливість подаватися на програму розміщення в будинках у місцевих жителів, а нового плану уряд ще не придумав. Багатьом українцям там і так довелося змінити місце проживання: то самі англійці заявляли, що більше не готові їх розміщувати, то місцеві органи не надали дозволу господарю житла надати його українцям через різні причини. Деяких і самі господарі виселяли "в один день": у соцмережах можна зустріти історії, коли українців не попереджали про виселення до останнього моменту.

Іншою проблемою, з якою стикаються українці в Англії, є великі труднощі з орендою житла. Навіть якщо українці мають усі необхідні документи, офіційну роботу та високу зарплатню, місцеві лендлорди відмовляються здавати житло нашим громадянам через побоювання, що за певний час вони можуть з'їхати або втратити роботу та не зможуть платити. Таким чином, українці, яких виселяють їх англійські спонсори, опиняються буквально на вулиці. В цьому випадку місцевий Кансіл надає їм тимчасове житло і починає шукати нового спонсора, що на сьогодні є майже неможливим.

Деякі країни-члени ЄС не виплачують жодних соціальних виплат, тому люди вимушені знімати житло та харчуватися за свій рахунок. В інших країнах (наприклад, в Румунії), навпаки, міжнародні організації та уряд за допомогою фінансування з бюджету ЄС протягом певного періоду виділяли кошти місцевим жителям, якщо орендарем були українські громадяни, які, таким чином, не тільки мали право безоплатно проживати в будь-якій обраній квартирі, але й отримували певну суму на витрати кожен день.

Отже, можна зробити висновок, що найбільші проблеми, з якими стикаються українські біженці у країнах ЄС на даний момент пов'язані з працевлаштуванням, розміщенням та житлом, а також з соціальними

виплатами та допомогою. Також актуальною проблемою на рівні ЄС є неузгодженість багатьох питань щодо єдиних стандартів міграційної політики.

Оптимальним рішенням такої проблеми у міграційній політиці може стати встановлення та закріплення єдиних міграційних стандартів на рівні Європейського Союзу і їх відповідну імплементацію, завдяки чому мігранти у різних країнах ЄС матимуть однаковий статус. Це допоможе уникнути різної кількості мігрантів у різних країнах, їх рівномірний розподіл.

Країни ЄС, зокрема ті, які приймають більше біженців з України, можуть стикатися з рядом викликів та проблем у системі надання притулку. Один із основних викликів - це перевантаженість системи та відсутність достатніх ресурсів для обробки та підтримки біженців. Більшість країн не були готові до такої кількості біженців, що призвело до дефіциту житлового простору та інших ресурсів. Додатковими викликами можуть бути питання безпеки та контролю кордонів, виявлення та реєстрація біженців, а також відсутність єдиної європейської політики щодо міграції та притулку.

Загалом, аналізуючи систему надання тимчасового захисту, можна зробити висновок, що зусилля та реакція Європейської Спільноти були досить ефективними та вдалими, що дозволило мільйонам українцям знайти прихисток у різних країнах ЄС.

2.3. Програми та ініціативи ЄС щодо сприяння внутрішній стабільності та міграційному врегулюванню в Україні.

Міграційна політика Європейського Союзу завжди була актуальною та обговорюваною темою. Проте останні події, пов'язані з війною в Україні, суттєво вплинули на міграційні процеси в регіоні та вимагають перегляду та адаптації міграційної політики ЄС. Перед початком війни в Україні міграційна політика ЄС була спрямована на створення єдиного європейського простору свободи переміщення для громадян країн-членів та забезпечення законних шляхів міграції для працевлаштування та навчання. Вона базувалася на таких принципах, як свобода руху, законність та захист прав біженців.

З початку війни в Україні ЄС вніс зміни у свою міграційну політику. Ці зміни включають в себе спрощення процедур отримання статусу біженця для українців, надання фінансової та гуманітарної допомоги для підтримки біженців та інших заходів для забезпечення їхньої безпеки та добробуту. Ця трансформація міграційної політики відображає прагнення ЄС забезпечити гідний прийом та підтримку біженців з України. ЄС також активно працює над сприянням внутрішній стабільності в Україні через свої програми та ініціативи. Це включає в себе фінансування проектів з відновлення та соціальної підтримки, надання консультацій та технічної допомоги, а також підтримку у впровадженні реформ та розвитку економіки. Сприяння внутрішній стабільності в Україні є важливою складовою стратегії ЄС у контексті війни в Україні.

Міграційна політика ЄС трансформується в зв'язку з війною в Україні, і ця трансформація важлива для забезпечення захисту та підтримки біженців та внутрішньо переміщених осіб. Незважаючи на кілька спроб реформування міграційної політики ЄС з початку міграційної кризи у 2015 році і до початку 2022 року ситуація залишалася майже незмінною. На початку 2022 року криза в Україні показала, що теоретично можливо змінити та скерувати наявні проблеми та помилки міграційної політики.

Matteo V. та Chiara G. Зазначають, що «на рівні ЄС управління міграцією та міграційною політикою між країнами по суті базується на трьох «опорах». Перша – це загальні спільні правила розгляду заяв про надання притулку особам. Друга – Дублінська Конвенція, яка містить так звані Дублінські правила, спрямовані на ідентифікацію країни, яка відповідає за оцінку та розгляд конкретної заяви про надання притулку особі. Третя, і остання – це так звані Шенгенські правила. З трьох «опор» останні дві (Дублінські і Шенгенські правила) є ключовими для розуміння того, де є виклики нинішній системі» [41, с. 4].

Ескалація збройного конфлікту в Україні змусила 11 мільйонів українців покинути свої домівки в пошуках безпеки та допомоги. Відповідь ЄС була швидкою та потужною. 4 березня 2022 року Рада ЄС прийняла Директиву про тимчасовий захист 2001/55/ЄС, надаючи тим українцям, які тікають від війни в Україні, право на отримання посвідки на тимчасове проживання, доступ до працевлаштування, соціального забезпечення, медичного обслуговування, освіти тощо. Директива дозволяє Європейському Союзу керувати дуже великою кількістю вимушено переміщених осіб, одночасно запобігаючи ризику того, що системи надання притулку в країнах ЄС не змогли б впоратися з масовим прибуттям біженців.

На думку Затулій А.О., «процедура надання тимчасового захисту повинна початися з того, що Рада спочатку повинна офіційно засвідчити масовий наплив біженців у формі рішення. Зміст самого рішення повинен містити детальний опис групи осіб, а саме зазначати звідки, кількість переміщених, вік, соціальний статус, через які причини, з якою ціллю особи потрапили до тієї чи іншої країни та приймаючу здатність держав-членів ЄС. Приймаюча здатність ґрунтується на можливості держави повністю забезпечити як безпеку осіб, так і закріпити хоча б на мінімальному рівні їх матеріальне становище та правовий статус, тобто Рада має право оцінити реальну здатність держави прийняти таких осіб» [42, с. 59-60].

Як закріплено у 1 статті Директиви, метою прийняття є «встановлення мінімальних стандартів надання тимчасового захисту у разі масового притоку переміщених осіб із третіх країн, які не можуть повернутися до своєї країни походження, та сприяння збалансованості зусиль між державами-членами щодо прийому та нести наслідки прийому таких осіб» [43, ст. 1]. Тобто, основними є два пункти:

- 1) Закріплення механізму надання притулку особам при масових хвилях міграції;
- 2) Контроль за навантаженням між країнами ЄС щодо прийняття мігрантів.

С. В. Лозінська абсолютно вірно зазначає, що «тимчасовий захист вважається найбільш доцільним правовим інструментом, який використовують держави в умовах міжнародного збройного конфлікту, оскільки має забезпечити можливість реалізувати гармонізовані права в межах Союзу, та пропонує належний рівень захисту. Тимчасовий захист зменшує потребу негайно звертатися за міжнародним захистом, оскільки гарантує надання дозволу на проживання на територіях безпечних дежав, а також пов'язані з ним низку соціальних прав» [44, с. 238].

У свою чергу О. М. Поліванова та І. В. Бойко відмічають, що «права осіб, що користуються тимчасовим захистом, включають такі: право на вид на проживання на весь термін охорони (який може тривати від одного року до трьох років); право на отримання відповідної інформації про тимчасову охорону; гарантії доступу до процедури надання притулку; право доступу до роботи відповідно до правил, що застосовуються до професії, національної політики ринку праці та загальних умов найму; право доступу до відповідного притулку або житла; право доступу до соціального забезпечення або засобів до існування, якщо це необхідно; право доступу до медичної допомоги; право доступу до державної системи освіти особам до 18 років; можливість возз'єднання сімей за певних обставин; право доступу до банківських послуг, наприклад, відкриття основного банківського рахунку; право переїхати до

іншої країни ЄС до видачі посвідки на проживання; вільно пересуватися в країнах ЄС (окрім країни-члена проживання) протягом 90 днів протягом 180-денного періоду після видачі дозволу на проживання в приймаючій країні ЄС» [45, с. 432-433].

Перевагами статусу тимчасового захисту, на відміну від статусу біженця, можна вважати наступні:

- 1) Доступ до отримання статусу тимчасового захисту у будь-якій комфортній для вас країні ЄС;
- 2) Доступ до працевлаштування з моменту отримання відповідного статусу тимчасового захисту – на відміну від статусу біженця;
- 3) Можливість безперешкодно повернутися до України на певний термін;

«Генеральний директорат з питань міграції і внутрішніх справ (DG HOME) координує Платформу солідарності, яка об'єднує країни ЄС, міжнародних партнерів та агенції ЄС для забезпечення імплементації Директиви про тимчасовий захист. План ЄС із забезпечення готовності до міграції та кризових ситуацій залучено до збору важливої інформації, як-от прибуття біженців, щоб належним чином стимулювати заходи реагування з метою управління міграційними процесами» [46].

Слід також відмітити, що «18 березня 2022 року Європейська Комісія опублікувала «Оперативні принципи» для держав-членів ЄС щодо застосування Директиви про тимчасовий захист, що включали наступне:

- Хто має право на тимчасовий захист;
- Які документи та підтвердження необхідно надати для отримання тимчасового захисту або належного захисту згідно з національним законодавством країн;
- Було запропоновано розглянути можливість застосування правил тимчасового захисту на осіб, які не підпадають під сферу застосування Директиви, але які потребують захисту, наприклад ті, хто втік з України незадовго до 24 лютого 2022 року;

- Дітям і підліткам без супроводу слід негайно призначити законного опікуна або відповідного представника. Комісія також координує зусилля щодо переміщення дітей і підлітків без супроводу до інших держав-членів. Усі діти, які втікають від війни, незалежно від їхнього статусу, повинні мати повний захист і швидкий доступ до своїх конкретних прав (включаючи освіту, охорону здоров'я, психосоціальну допомогу).
- Рекомендації щодо забезпечення вільного пересування всередині ЄС як до, так і після видачі посвідки на проживання;
- Надання допомоги з репатріації для тих, хто не має права залишатися в ЄС, наприклад, якщо необхідно отримати консульську допомогу для репатріації, яку може надати Frontex» [47].

27 квітня 2022 року Європейська Комісія представила план щодо нового підходу до сталої політики ЄС у сфері легальної міграції, що передусім передбачає «залучення мігрантів з певними знаннями та навичками, які необхідні ЄС для вирішення проблеми нестачі робочої сили. Того ж дня Комісія також представила дві пропозиції щодо модернізації Директиви про єдиний дозвіл на працевлаштування та проживання та Директиви про довгострокове резидентство. Перегляд Директиви про надання єдиного дозволу спрямований на подальше спрощення процедури надання таких дозволів» [48].

Слід також відмітити, що 2 травня 2022 року ЄС, спільно з Міжнародною Організацією з міграції, створили кампанію проти торгівлі людьми під час війни, яка транслює інформацію щодо дотримання правил безпеки для уникнення торгівлі людьми під час переїзду та перебування у країнах ЄС.

«8 червня 2023 року Рада ЄС досягла згоди стосовно системи надання притулку. Положення про процедуру надання притулку встановлює загальну процедуру в ЄС, якої країни-члени повинні дотримуватися, коли люди шукають міжнародного захисту. Він спрощує процедурні механізми (наприклад, тривалість процедури) і встановлює стандарти щодо прав шукача

притулку (наприклад, надання послуг перекладача або право на юридичну допомогу та представництво). Регламент також має на меті запобігти зловживанню системою, встановлюючи чіткі зобов'язання для заявників щодо співпраці з органами влади протягом усієї процедури» [49].

Внаслідок війни в Україні дуже активізувалася та зміцнилася співпраця країн ЄС та Європейського Союзу загалом з Україною. Різні структури почали або відновили втрачену до цього взаємодію та співпрацю.

10 лютого 2023 року на прес-конференції за підсумками спеціального засідання Європейської ради Урсула фон дер Ляєн – президентка Європейської Комісії – зазначила, що Європейський Союз на даному етапі погодив два основні напрямки боротьби з міграцією та великими напливами мігрантів. Перший – прийняття нового Пакту ЄС з міграції та притулку, що дозволить уніфікувати та контролювати процеси надання притулку та повернення мігрантів у країну походження. Передбачається, що повернення буде здійснюватися згідно єдиної уніфікованої процедури. Ця робота буде проводитися за участю відповідних структур, таких як Frontex, Агентство ЄС з надання притулку та Europol. Другий напрямок – прийняття заходів щодо зміцнення зовнішніх кордонів ЄС, що включає у себе заходи щодо кращого оснащення персоналу на кордонах, надання усіх необхідних засобів, встановлення охоронних заходів тощо.

Як зазначає Вікторія Адамик та Наталія Стахова, «імміграційна політика продовжує залишатися прерогативою національних урядів країн-членів ЄС, однак Євросоюз доволі активно намагається виробити спільні підходи й заходи, спрямовані на гармонізацію національних імміграційних законодавств та орієнтовані на поглиблення інклюзії. Необхідно виходити з того, що інтеграція іммігрантів у суспільство приймаючих країн повинна відбуватись поступово, але неухильно, і передбачати допомогу біженцям у вивченні мови й культури, доступі до ринків праці, системи охорони здоров'я тощо» [50, с. 149].

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ II

Розкриваючи питання впливу війни в Україні на міграційну політику ЄС, важливо по-перше відмітити, що війна має величезний вплив на політику ЄС, а також стала не аби яким поштовхом для прийняття швидких, важливих та дієвих рішень у численних сферах життя всередині країн ЄС, що включає у себе і міграційну політику. Зміни та трансформації, які можна спостерігати, відбуваються не тільки на міжрегіональному рівні, а і на національних.

З самого початку збройного конфлікту ЄС висловив свою підтримку Україні та українському народу, що перш за все проявилось у готовності приймати українських біженців у різних країнах ЄС.

З перших днів країни ЄС стикнулися з величезним потоком біженців, який перевищив кількість мігрантів під час кризи 2015 року.

ЄС та країни-члени були змушені оперативно реагувати, приймати рішення та підстроюватися під обставини, які склалися. Реакція ЄС також полягала у всебічній гуманітарній допомозі біженцям та шукачам притулку та захисту від війни.

Найважливішим та ефективнішим кроком та відповіддю країн ЄС на війну в Україні було введення в дію Директиви про тимчасовий захист. Директива передбачає певний правовий статус для українських громадян, які тікають від війни, надаючи право тривалого перебування у певній країні ЄС, право на працевлаштування, медичне обслуговування, соціальну допомогу тощо.

Введення в дію механізму тимчасового захисту по-перше мало на меті боротьбу з неконтрольованою міграцією, а по-друге – слідкувати за рівномірним розподілом біженців між країнами ЄС.

Перевагами статусу тимчасового захисту, на відміну від статусу біженця, можна вважати наступні:

1. Доступ до отримання статусу тимчасового захисту у будь-якій комфортній для вас країні ЄС;

2. Доступ до працевлаштування з моменту отримання відповідного статусу тимчасового захисту – на відміну від статусу біженця;
3. Можливість безперешкодно повернутися до України на певний термін;

Однак, механізм має певні суттєві недоліки. Основна проблема на даний час – це відсутність уніфікованого підходу до введення тимчасового захисту у різних країнах ЄС. Положення Директиви по-різному імплементуються у національні законодавства країн-членів ЄС, що, у свою чергу, спричинює різні умови для біженців у різних країнах. Це має наслідком обрання більш привабливих з огляду на умови життя та буття країн біженцями. Також проблеми наявні у сферах працевлаштування, розподілу та проживання біженців, соціальних виплат та допомоги.

Отже, після аналізу вищевикладеного можна зробити висновок, що Європейський Союз стикається з новими загрозами, пов'язаними з міграційними процесами. На жаль, в даний момент міграційні тенденції, зокрема з боку біженців з України, є тривожними для ЄС. Кожного дня все більше біженців перетинають європейські кордони в пошуках не тільки притулку, але і кращого та безпечного майбутнього, що створює ризики для стабільності та безпеки держав-членів ЄС і призводить до появи кризових ситуацій у Союзі.

РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ МІГРАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

3.1. Шляхи та інструменти удосконалення міграційної політики ЄС.

Міграційна політика Європейського Союзу стала однією з найбільш актуальних та складних сфер його діяльності в останні десятиліття. Зростання міграційного тиску, міграційні кризи та їх вплив на єдність ЄС викликали необхідність пошуку шляхів інтеграції та удосконалення міграційної політики.

Події сьогодення, з якими стикається не тільки Україна, але й країни ЄС – це вагома загроза їх безпеці, яка вимагає розробки та затвердження нових принципів та програм дій у міграційній сфері, встановлення певних довгострокових цілей та пріоритетів міграційної політики з врахуванням умов та тенденцій.

На думку Курилюк Ю.Б., Родіонової Н.Л. та Овчар П.А. «за оцінками Frontex, в найближчі роки міграційний тиск на Європу продовжить зростати, що в першу чергу зумовлено збільшенням кількості воєнних конфліктів, економічною нестабільністю та масовим безробіттям в багатьох країнах світу. Це свідчить про необхідність перегляду міграційної політики Європейського Союзу, яка зіткнулася з безпрецедентними проблемами. Такими проблемами є:

- зростання масштабів нелегальної міграції;
- загроза зростання організованої злочинності;
- протистояння між країнами, які хочуть обмежити доступ для мігрантів та країнами, які готові приймати їх надалі;
- недієва система розподілу мігрантів з «країн першого в'їзду»;
- «відтіснення» мігрантів на кордонах Балканського маршруту;
- негативний вплив мігрантів на культурну сферу країн Європейського Союзу» [51, с. 5]

Не дивлячись на численні нормативно-правові акти у сфері міграції, стикаючись з кризовими ситуаціями, такими як міграційна криза, війна та неконтрольована хвиля біженців у країни ЄС, можна зазначити, що міграційна політика Європейського Союзу є досить недосконалою, не уніфікованою, та потребує стабілізації та певних змін для відповідності потребам сьогодення.

Особисто ми бачимо такі шляхи змін та удосконалення законодавства та підходів щодо міграційної політики країн ЄС:

1. Створення єдиної системи притулку на рівні ЄС – один із ключових шляхів удосконалення міграційної політики ЄС. Поточна система, яка базується на національних стандартах та процедурах, часто призводить до нерівності у процедурах та видах захисту біженців та сприяє міграційній диспропорції між країнами-членами ЄС. Єдина система притулку сприятиме уніфікації процедур, рівній захищеності та сприятиме кращому розподілу біженців між країнами-членами Європейського Союзу.
2. Посилення допомоги країнам-членам – деякі країни-члени ЄС стикаються зі значним навантаженням та наслідками міграційних процесів більше, ніж інші. Посилення фінансової, технічної та організаційної підтримки для цих країн є важливим кроком в удосконаленні міграційної політики. Це допоможе спрямувати ресурси на краще управління міграційними потоками та інтеграцію мігрантів.
3. Забезпечення посилення охорони зовнішнього кордону ЄС – зміцнення контролю над зовнішніми кордонами ЄС є важливим елементом міграційної політики. Це включає в себе розробку та впровадження більш ефективних систем моніторингу, обмін інформацією між країнами-членами та зовнішніми партнерами, а також підвищення професійної підготовки прикордонних служб.
4. Боротьба зі злочинними організаціями – нелегальна міграція часто залучає злочинні організації, які незаконно переправляють мігрантів до країн-членів ЄС. Посилення боротьби з цими організаціями, включаючи спільні

операції, обмін інформацією та правове співробітництво, є необхідним кроком для удосконалення міграційної політики.

5. Перехід від політики мультикультуралізму до м'якої асиміляції – умови, в яких функціонує ЄС, вимагають переосмислення підходів до інтеграції мігрантів. Перехід від політики мультикультуралізму до більш м'якої асиміляції мігрантів неєвропейського походження може сприяти збереженню культурної різноманітності та підвищити успішну інтеграцію мігрантів в європейське суспільство.

Основним інструментом, за допомогою якого вбачається запровадження вищезазначеного, за нашою думкою є прийняття уніфікованого нормативно-правового акту, покликаного не просто закріпити основні правила та принципи спільної міграційної політики ЄС, а також передбачити певні дії на випадок надзвичайних, непередбачуваних ситуацій, які можуть викликати масові хвилі мігрантів та біженців у країни ЄС.

Також дієвим інструментом впливу та регулювання питань спільної міграційної політики країн ЄС може стати встановлення певної відповідальності країни за недотримання або неналежне дотримання встановленим правилам та нормативам у сфері міграції. Недопускання свавілля та власного трактування прийнятих правил може слугувати певним захисним механізмом щодо імплементації певних норм на рівні ЄС.

Курилюк Ю.Б., Родінова Н.Л., Овчар П.А. пропонують здійснення наступних заходів для подолання наявних проблем міграційної політики ЄС:

- «прийняття нормативно-правових документів щодо обмеження міграційних потоків на загальноєвропейському рівні;
- уніфікація міграційного законодавства ЄС та законодавства країн, що входять до його складу;
- ухвалення нових законів з новими підходами щодо відповідальності та солідарності у міграційній політиці та політиці надання притулку країн «першого в'їзду» та інших країн Європейського Союзу;
- додаткова допомога в захисті кордонів країнам Західних Балкан;

- налагодження співпраці з країнами походження мігрантів задля затримання їх руху на своїй території;
- надання допомоги країнам, з яких прибувають мігранти, допомоги для вирішення кризових явищ. Зокрема, рекомендується створення фонду допомоги таким державам;
- надання допомоги мігрантам у пошуку житла, працевлаштуванні, здобутті освіти, отриманні доступу до медичної допомоги;
- запровадження інституту кураторства, відповідно до якого за проблемними мігрантами або родинами таких мігрантів закріплюється фахівець, який допомагає долати труднощі на новому місці» [51, с. 6-7].

Слід також звернути увагу на механізм та процес повернення біженців до рідної країни після закінчення війни та після того, як мине небезпека. Вже зараз зрозуміло, що велика кількість українських громадян, які знайшли прихисток у країнах ЄС, не збираються повертатися додому в Україну. Це зумовлено декількома факторами – невпевненістю у майбутньому та безпеці, вищому рівні життя у країнах ЄС, численними програмами та пільгами, якими ЄС заохочує біженців.

За словами О. Леонова, «проблемою повернення додому громадян, що мігрували, доведеться займатися на найвищому рівні, інакше існує серйозний ризик того, що країну після війни просто нікому буде відбудовувати. Та й не факт, що люди захочуть повертатися в зруйновану війною Україну з більш-менш ситої та благополучної Європи. Дійсно, проблема існує. Значна частина мігрантів вже знайшли роботу, влаштували дітей до шкіл чи вишів. Як показують різні дослідження, кількість українців, які планують повернутися на батьківщину, з часом зменшується. При цьому зростає відсоток тих, хто ще не вирішив і коливається [52].

Як зазначає М.О.Саракуца, «говорячи про сутність та наслідки міграційної кризи в ЄС, слід зазначити, що вона пов'язана із значною кількістю проблем. Так, ЄС необхідно виробити не тільки схему розподілу мігрантів між країнами (що вже стало каменем споткнення у відносинах між державами-членами), але

й заходи, які б сприяли інтеграції мігрантів у суспільство та їх економічної самостійності. Необхідність вироблення спільних політик ЄС щодо вирішення проблем, пов'язаних з міграційною кризою, викликає значні розбіжності всередині Союзу. Значною проблемою є диспропорції у навантаженні між різними країнами ЄС, що робить практично неможливим застосування «дублінського принципу» політики надання притулку» [27, с. 160].

Якщо проаналізувати питання нормативно-правової бази міграційної політики Європейського Союзу, можна помітити, що основну нормативну базу складають основоположні акти Європейського Союзу, які пройшли тривалий шлях та мають свою історію. Однак, вбачається недоцільним і нелогічним побудова міграційної політики великої кількості країн на основі документів, які, як показують сучасні реалії, вже не можуть належним чином регулювати наявні питання та проблеми.

Доцільним є не тільки перегляд, але і оновлення наявної нормативно-правової бази для уніфікації та більш чіткої регламентації міграційних питань всередині ЄС. Нова нормативно-правова база також дозволить переглянути помилки минулого, які спровокували міграційні кризи і інші супутні проблеми, що у результаті дозволить удосконалити регулювання питань міграції.

Як було зазначено у роботі, Європейський Союз також стикається з культурною проблемою. Передусім це пов'язано з кількістю біженців, які мають свою культуру, національність та ідентичність. Зовсім природньо, що мешкаючи у іншій країні, людина приносить до неї свої звички, культурні особливості. Проте, це стає дедалі більшою проблемою для суверенітету європейських країн, виникає руйнація етнічності громадян ЄС.

Це може мати серйозні наслідки, включаючи потенційні конфлікти між представниками етнічних груп. Навіть зараз можна спостерігати невдоволення у населення країн, які мають найбільшу кількість українських біженців, щодо того, як українські громадяни заповнюють економічний та культурний

сектори життя таких країн. Тож, вирішення цієї проблеми та вчинення відповідних дій є також вкрай важливим.

Бернд Рігерт у своїй статті зазначає, що «дублінські правила, за якими відповідальність лягає на "країну першого в'їзду", на ділі не працюють. Єврокомісія представила різні пропозиції щодо реформи. З десяти напрацьованих законопроектів серйозно обговорюють лише три. За словами Ільви Йоханссон, наступного року мають бути ухвалені нові закони з новими підходами щодо відповідальності та солідарності у міграційній політиці ЄС та політиці надання притулку. Добровільна система розподілу шукачів притулку з "країн першого в'їзду" серед всіх країн ЄС знову зазнала невдачі, адже Франція не може домовитися з цього приводу з новим крайньоправим урядом Італії. Уряд у Римі прагне взагалі не пускати будь-яких мігрантів на берег і організувати своєрідну морську блокаду Лівії та Тунісу в південному Середземному морі. Однак багато інших країн ЄС вважають це нереальним і навіть сумнівним з юридичної точки зору» [53].

Прогнозувати точний розвиток подій у майбутньому щодо міграційної політики Європейського Союзу завжди складно через багато чинників, що впливають на ситуацію. Однак можна визначити деякі можливі перспективи та тенденції, які можуть мати вплив на міграційну політику ЄС у найближчі декілька років:

1. Стабілізація міграційних потоків: за останні роки було певне зниження масштабів міграції внаслідок різних факторів, включаючи пандемію COVID-19 та зміни у регіональних конфліктах. Проте, ЄС повинен бути готовий до можливого зростання міграційних потоків у майбутньому.
2. Удосконалення інфраструктури і процедур: ЄС може підвищити свою готовність до міграційних потоків, покращуючи інфраструктуру та процедури щодо прийому та інтеграції мігрантів.
3. Зміцнення заходів безпеки на кордонах: забезпечення безпеки на зовнішніх кордонах ЄС залишається важливою метою. Підвищення технічної та людської потужності для контролю кордонів може стати пріоритетом.

4. Співпраця з країнами-партнерами: ЄС продовжуватиме співпрацю з країнами-партнерами, зокрема, з тими, з яких приходять мігранти. Укладення угод про реадмісію та спільна боротьба з кореневими причинами міграції можуть бути активізовані.
5. Зміна демографічних тенденцій: деякі країни-члени ЄС стикаються з демографічними викликами, такими як старіюче населення. Це може призвести до збільшення потреби в міграції для забезпечення робочої сили та економічного розвитку.

Загалом, перспективи міграційної політики ЄС у подальші роки будуть залежати від ряду факторів, включаючи розвиток подій у світі, економічні умови, політичні рішення та готовність ЄС до адаптації до нових викликів. Важливо залишатися гнучким і готовим до реагування на зміни у міграційних потоках та обставинах.

3.2. Перспективи участі України у міграційній політиці Європейського Союзу.

З початку війни Україна взяла активний курс на вступ до Європейського Союзу. Для цієї цілі, не дивлячись на військовий конфлікт, який на сьогоднішній день продовжується, Україна намагається все більше імплементувати у національне законодавство міжнародні стандарти у відповідних сферах. Також посилилась співпраця України не тільки з країнами ЄС, але і з різноманітними міжнародними організаціями у різних сферах.

Як зазначає Цоклан Ю.М., «незважаючи на військові дії, Україна і надалі продовжує свій євроінтеграційний курс і запровадження європейських стандартів у своє законодавство. Перебування близько 7 млн українців на території Євросоюзу допоможе надалі краще інтегруватися у західноцивілізаційне суспільство, адже в обох сторін буде розуміння очікуваних результатів такої співпраці. Позитивне сприйняття європейцями українських біженців у своїх домівках ще раз свідчить про те, що двері Європи для нас відкриті, й наше членство в ЄС буде максимально підтримано» [54, с. 126].

Основним документом, який регулює спільні відносини між Україною та Європейським Союзом є Угода про Асоціацію з ЄС. Передусім, стаття 16 Угоди закріплює, що «Сторони підтверджують важливість спільного управління міграційними потоками між їхніми територіями та надалі розвиватимуть всеохоплюючий діалог щодо всіх питань у сфері міграції, зокрема нелегальної міграції, легальної міграції, незаконного переправлення осіб через державний кордон та торгівлі людьми, а також включення проблемних питань у сфері міграції до національних стратегій економічного та соціального розвитку регіонів, звідки походять мігранти. Такий діалог ґрунтується на основоположних принципах солідарності, взаємної довіри, спільної відповідальності та партнерства» [55, ст. 16].

Співробітництво України та ЄС у сфері міграції зводиться до наступних кроків та пунктів: виявлення та подолання причин виникнення міграції; міжнародне співробітництво з питань міграції; боротьба з нелегальною міграцією; співробітництво у сфері охорони кордонів від нелегальної міграції; вирішення питань щодо надання притулку, повернення осіб у країну походження тощо.

Перспективи участі України у міграційній політиці Європейського Союзу можуть бути визначені в контексті багатьох чинників, які включають в себе діючі угоди між Україною та ЄС, реалізацію реформ в Україні, а також загальну ситуацію в ЄС:

- Україна продовжує проводити реформи в різних галузях, включаючи правову систему та боротьбу з корупцією. Ці реформи можуть покращити спроможність України впроваджувати міграційну політику, яка відповідає стандартам ЄС.
- Україна може брати участь в програмах ЄС, спрямованих на підтримку мігрантів та біженців, а також на взаємну співпрацю в цій сфері.
- Перспективи залежать від загальної ситуації в ЄС, включаючи його міграційну політику та внутрішні динаміки.

Україна має потенціал для активної участі в міграційній політиці ЄС, зокрема, в контексті спільної боротьби з нелегальною міграцією, розробки інтеграційних програм та спільного реагування на міграційні виклики. Проте, успішна реалізація цих можливостей вимагатиме подальших зусиль та співпраці між Україною та ЄС.

2 серпня 2022 року Україна підписала так звані Адміністративні Домовленості щодо встановлення адміністративного співробітництва у Європейській Міграційній мережі. «Європейська міграційна мережа (European Migration Network) – мережа, заснована з метою надання об'єктивної, достовірної інформації з питань міграції та притулку для установ Європейського Союзу, а також органів та установ держав-членів

Європейського Союзу, забезпечення відповідною інформацією розробників та координаторів державних політик.

«Практична реалізація документа, окрім створення сприятливих умов для співробітництва в сфері міграції, позитивно вплине на розвиток добросусідських відносин між Україною та державами ЄС у цілому. Водночас, беручи до уваги сьогоденні реалії, багатовимірне співробітництво між Україною та ЄС в межах Європейської міграційної мережі сприятиме обміну досвідом з широкого кола питань, зокрема – в сфері притулку та міграційної політики і загалом – з усіх аспектів міграції, що в майбутньому стане вагомим внеском для розвитку систем управління міграцією усіх сторін» [56].

Також можна помітити позитивні зміни у співробітництві України з Frontex. Як вже було зазначено у роботі, Frontex є агенцією Європейського Союзу, відповідальною за безпеку зовнішніх кордонів ЄС. Співпраця України саме з цим органом є вкрай важливою для попередження та недопущення нелегальної міграції.

Наприклад, 16 листопада 2022 року відбулася онлайн-зустріч Голови ДМС України Наталії Науменко із офіцером зв'язку країн Східного партнерства Фронтекс Мартою Зарецькою. Сторони обговорили питання щодо визначення та ідентифікації мігрантів, затриманих за незаконне перебування на території країн ЄС, а також модернізацію процедури повернення з України мігрантів до країн їхнього походження. Окрема увага була приділена проблемним питанням, які виникли через агресію РФ проти України. З початку війни були припинені всі дипломатичні відносини з ворогом, відповідно припинено роботу посольств та консульств.

«У підсумку колеги домовилися продовжити співпрацю у міграційній сфері, зокрема – обговорили залучення Фронтекс до підготовки і підвищення кваліфікації українських експертів, що здійснюють супровід мігрантів із нерегульованим статусом до країн їх походження. Ще одним важливим кроком у даному напрямку має стати укладання нової моделі Робочих

домовленостей між ДМС та Фронтекс – наразі триває підготовка їх проекту» [57].

Гнітій А.О. підтверджує, що «оперативне співробітництво між FRONTEX та Україною через мережі обміну інформацією здійснюється шляхом використання можливостей регіональної Мережі аналізу ризиків Східного Партнерства (the Eastern Partnership Risk Analysis Network). Цей механізм обміну інформацією та спільного аналізу ризиків погоджений на рівні керівників ДПСУ та Агенції. Домовленостями встановлюється, що Україна визначає контактного експерта та користувачів, відповідальних за завантаження (копіювання) даних або інформації, яка є предметом обміну. FRONTEX забезпечує своєчасне та всебічне навчання зареєстрованих користувачів цієї мережі і за необхідності надає технічну допомогу» [58, с. 387].

Слід також відмітити перспективи взаємодії України з Європол. Як відомо, Європол є установою в рамках ЄС, основними завданнями якої є боротьба з міжнародною злочинністю, такою як торгівля наркотиками, незаконна міграція, тероризм, торгівлю людьми тощо.

Як зазначає Дзьонь А.М., «основними напрямками співробітництва України та Європолу є обмін спеціальними знаннями, загальними зведеннями, результатами стратегічного аналізу, інформацією щодо процедур кримінальних розслідувань, інформацією про методи запобігання злочинності, участь у навчальних заходах, надання консультацій та підтримки в окремих кримінальних розслідуваннях, а також взаємодія у сфері незаконного обігу наркотичних засобів; розслідування злочинів, пов'язаних з торгівлею людьми, людськими органами і тканинами, вбивствами, заподіянням тяжких тілесних ушкоджень; нелегальною торгівлею зброєю, боєприпасами, автотранспортними засобами, предметами, що становлять культурну цінність, зокрема антикваріатом та виробами мистецтва; розслідування обману та шахрайства; корупції; злочинів проти навколишнього середовища та інших сферах злочинності» [59, с. 47-48].

Вплив міграційної політики Євросоюзу на Україну можна аналізувати з наступних позицій:

- Україна визнала євроінтеграцію як головний пріоритет у своїй внутрішній та зовнішній політиці. Цей напрямок став визначальним для держави, і міграційна політика ЄС стала важливим чинником, який впливає на міграційні потоки громадян України. З нашої країни надходить значна кількість емігрантів, включаючи трудових мігрантів, студентів, які навчаються в Європі, та членів їхніх сімей. Також мігранти у великій кількості прибувають до ЄС через війну в Україні.
- Прагнення України створити демократичну європейську державу, де забезпечуються права людини, позначилося на формуванні української міграційної політики. Держава використовує досвід Європи у регулюванні міграційних процесів та впроваджує його принципи в своїй діяльності.
- Зовнішньополітичний вектор міграційної політики Євросоюзу дозволив розвивати співпрацю з Україною у цій сфері. Укладення двосторонніх угод та надання фінансової та технічної підтримки спрямовані на підвищення потенціалу та здатності України регулювати міграційні процеси всередині країни. Це відобразилося на розробці міграційного законодавства та розбудові відповідних органів виконавчої влади.

Складно не відмітити, що у даний час Україна як ніколи взаємодіє з країнами Європейського Союзу та має усі перспективи та шанси покращувати взаємодію з ЄС у сфері міграції. Спільними зусиллями та рішучими діями, які будуть відповідати домовленостям, Україна та ЄС можуть досягнути успіхів у регулюванні міграційних потоків та міграційних питань.

Можна визначити наступні перспективи взаємодії України та ЄС у сфері міграції:

- Виявлення механізмів подолання причин виникнення та існування міграції шляхом міжнародного співробітництва;
- Подолання потоків нелегальної міграції, торгівлі людьми, контрабанди, шляхом встановлення ефективного контролю за зовнішніми кордонами;

- Розробка механізмів інтеграції біженців у європейське суспільство;

Чулаєвська М.Є. серед варіантів співробітництва України та ЄС виділяє наступне:

- «Співробітництво у сфері управління кордонами може включати, *inter alia*, навчання, обмін найкращими практиками, зокрема технологічні аспекти, обмін інформацією із дотриманням встановлених правил та, у разі потреби, обмін офіцерами зв'язку;
- Зусилля Сторін у цій сфері будуть спрямовані на ефективну імплементацію принципу інтегрованого управління кордонами;
- Посиленні рівня безпеки документів;
- Розвитку ефективної політики повернення, зокрема у її регіональному вимірі;
- обміні поглядами щодо нелегального працевлаштування мігрантів» [60, с. 145-146].

Слід звернути увагу, що співпраця з Україною у сфері міграції може бути перспективною та корисною для країн ЄС, так як певним чином саме Україна є так званою транзитною зоною для мігрантів з країн близького Сходу до країн Європейського Союзу. Встановлення певних домовленостей, правил та загальних спільних стандартів допоможе не тільки контролювати міграційні потоки, але і у боротьбі з контрабандою, незаконною міграцією тощо.

У теперішній час, беручи до уваги війну в Україні та міграційні хвилі до країн ЄС, для подальшої реалізації спільної міграційної політики та співпраці у цій сфері між ЄС та Україною, на нашу думку ЄС повинен чітко визначити свої напрямки роботи у міграційній сфері, а також напрямки подолання проблем надання притулку та тимчасового захисту, які існують на даний момент. Саме це допоможе більш ефективно розвивати співпрацю України з ЄС у сфері міграції.

З метою ефективної реалізації спільних завдань у міграційній сфері між ЄС та Україною ключовим є здійснення певних заходів. По-перше – вдосконалення та трансформація національної законодавчої бази та

регулювання міграційних питань в Україні. Доцільним вбачається прийняття нових законів, стандартів, правил у зазначеній сфері для оновлення законодавчої бази України у відповідність до міжнародних стандартів. Слід також приділити увагу не тільки питанням вимушених мігрантів, які виїхали до країн ЄС через війну, але і питанням трудової міграції, адже вже багато років чимала кількість українців виїжджають до країн ЄС на заробітки. Тут йдеться про прийняття певних нормативно-правових актів, які б закріплювали форми захисту українських трудових мігрантів у країнах ЄС.

Залучення України до міжнародних стандартів та стандартів ЄС у сфері міграції є важливим кроком та механізмом створення єдиної міграційної системи та взаємодії між країнами. Такі кроки допоможуть не тільки виявити спільні інтереси та перспективи у сфері міграції, але і дозволять вирішити наявні проблеми, пов'язані з міграцією.

Ефективним напрямком боротьби з міграцією а також напрямком щодо міжнародної співпраці у сфері міграції вбачається розвиток та стимулювання зворотної міграції, тобто повернення мігрантів у країну походження. Така політика може бути вигідною як для країн, до яких мігранти прибувають, так і для країн, з яких вони прибувають.

Не дивлячись на стан війни, Україна налаштована активно готуватися до вступу у Європейський Союз, виконуючи усі необхідні вимоги.

У свою чергу українське законодавство потребує тотальних трансформацій. Наразі ми бачимо, що деякі проблеми, такі як неготовність до імплементації міжнародних стандартів, відсутність належного рівня взаємодії державних керуючих апаратів та механізмів, прогалини у діяльності влади, заважають Україні швидкими темпами приводити законодавство та країну у відповідність до міжнародних вимог. Саме тому основна мета і завдання України – робити усе задля вирішення цих проблем.

Перспективи участі України у міграційній політиці ЄС наразі великі як ніколи, проте ми повинні застосувати певні зусилля задля участі у міжнародних процесах. У 2023-2024 роках Україна може вживати ряд кроків

для покращення своєї міграційної політики, спрямованих на забезпечення більшої ефективності та врахування сучасних викликів:

- Реформування законодавства: проведення реформи міграційного законодавства для спрощення та уніфікації процедур отримання віз, робочих дозволів та інших міграційних процедур. Це зробить процес міграції більш доступним і прозорим.
- Підвищення освіти та інформаційної обізнаності: запровадження освітніх та інформаційних кампаній, спрямованих на підвищення обізнаності громадян щодо міграційних прав, обов'язків та можливостей.
- Розвиток міграційної інфраструктури: покращення роботи міграційних служб допоможе зменшити черги та спростити процедури для мігрантів.
- Захист прав мігрантів: забезпечення ефективного механізму захисту прав мігрантів, включаючи відповідну правову допомогу та медичний облік, є важливим аспектом покращення міграційної політики.
- Співпраця з міжнародними організаціями: Україна може активно співпрацювати з міжнародними організаціями, такими як Міжнародна організація з міграції (IOM) та Верховний комісар ООН з питань біженців (UNHCR), FRONTEX, для отримання додаткової підтримки та рекомендацій щодо міграційної політики.
- Регіональна співпраця: зміцнення співпраці з сусідніми країнами та регіональними партнерами для спільного вирішення міграційних викликів, таких як біженці, торгівля людьми та нелегальна міграція.
- Моніторинг і аналіз: проведення регулярного моніторингу та аналізу міграційних потоків і їх впливу на економіку та суспільство допоможе розробити більш обґрунтовані рішення у сфері міграції.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ III

Україна є важливим партнером ЄС в сфері міграції. Співпраця з Україною включає в себе розробку спільних стратегій щодо боротьби з незаконною міграцією, сприяння впровадженню реформ в сфері міграції та взаємну підтримку у питаннях притулку та реабілітації біженців.

Незважаючи на спільність інтересів, існують виклики і перешкоди для співпраці між ЄС та Україною у цій сфері. Серед них - складна ситуація у зв'язку з війною в Україні, потоки біженців із сусідніх країн, а також питання внутрішньої стабільності та реформ України. Розвиток міграційної політики ЄС та участь України в цьому процесі мають потенціал для створення спільного регіонального простору, сприяння економічному зростанню та зміцненню демократії. Проте, успіх співпраці залежить від ефективного управління викликами та збереження взаємної довіри між сторонами.

Україна та ЄС стикаються зі спільними викликами в галузі міграції з початком війни в Україні. Обидві сторони стикаються з потоками мігрантів, біженців та шукачів притулку. ЄС розвиває свою міграційну політику з метою ефективного управління цими потоками, а також забезпечення прав та гідного ставлення до мігрантів. Україна та ЄС мають спільний інтерес у забезпеченні стабільності та безпеки в регіоні. Перспективи співпраці полягають у розробці спільних стратегій і планів дій, спільному вивченні та обміні досвідом у сфері міграції, а також спільній участі в програмах та проектах, спрямованих на інтеграцію мігрантів та біженців в суспільство. При розвитку співпраці важливо наголосити на правах людини та гідному ставленні до мігрантів.

Для успішної співпраці необхідна постійна координація між різними агентствами і організаціями України та ЄС. Така координація дозволить ефективно реагувати на нові виклики.

Наразі війна та хвиля біженців з України до країн ЄС стали поштовхом для співпраці країн у міграційній сфері та прийняття спільних рішень і програм. У той же час, війна є викликом для України з боку трансформації та

змін у наявній законодавчій базі щодо міграційних питань. Саме тому Україна потребує не тільки допомоги та підтримки, а і також повинна прийняти певні рішення щодо національних питань та проблем, пов'язаних з питаннями мігрантів. Україна має перед собою завдання провести реформи в сфері міграції та управління кордонами, а також зміцнити відповідні інституції. Недостатній розвиток інституцій та корупція можуть перешкоджати ефективній співпраці.

Об'єми фінансування для програм співпраці в сфері міграції можуть бути обмеженими, особливо в умовах економічних або фінансових криз. Для подолання цих проблем та покращення співпраці України та ЄС в сфері міграції, необхідно посилювати діалог, забезпечувати стабільність і реформи в Україні, покращувати інформаційну кампанію для мігрантів та біженців, а також забезпечувати фінансування для спільних проектів та програм. Спільна робота в цьому напрямку може призвести до позитивних результатів і сприяти стабільності та розвитку в регіоні.

ВИСНОВКИ

Отже, у результаті написання роботи можна дійти наступних висновків:

Фактично етапи становлення Європейського Союзу у тому вигляді, у якому він існує зараз, корелюються з історією становлення міграційної політики ЄС, яка є його невід'ємною частиною, та яка розвивалася разом з самим утворенням. При цьому зроблено висновок, що можна запропонувати наступний варіант періодизації становлення та розвитку міграційної політики Європейського Союзу:

- 1) Становлення Європейських Співтовариств – ЄСВС, ЄЕС, Євратом.
- 2) Створення Європейського Союзу – підписання Маастрихтського договору, Амстердамського договору, подальшої низки договорів, регламентів та програм.
- 3) Підписання Лісабонського договору, утворення сучасної міграційної політики ЄС.

Нормативно-правова база регулювання міграції у ЄС є вражаюче великою, що складається з джерел первинного права, вторинного права, загальноєвропейських актів, міжурядових та спеціалізованих нормативно-правових актів, національного законодавства країн-учасниць, а також зовнішніх актів, тобто численних договорів та угод з країнами по всьому світу, та внутрішніх, тобто актів, які регулюють питання виключно всередині ЄС. Основними актами слід вважати акти, які увійшли у основу становлення Європейського Союзу та Європейських спільнот. Ці акти є першоджерелом, на основі якого в подальшому будувалося міграційне законодавство ЄС. Проте слід зазначити, що наразі міграційне законодавство потребує оновлення та удосконалення для адаптації реаліям і наявним проблемам.

Міграційна криза була спричинена декількома чинниками. Основна причина – воєнні конфлікти на Близькому Сході, через які люди змушені тікати у безпечні країни для безпеки дітей та кращого життя. Як виявилось, «уніфікована» політика ЄС є не такою спільною, як здавалося. Численні

прогалини спричинили не тільки неконтрольований рух мігрантів, але і такі явища, як незаконна міграція, контрабанда тощо. Саме внутрішні недоліки стали другою причиною міграційною кризи, з якою стикнулися країни ЄС.

Через міграційну кризу Європейський Союз стикнувся з проблемами у найважливіших сферах суспільного життя, що також було пов'язано з мігрантами, а саме: проблеми у культурній сфері, що було спричинено поганою асиміляцією мігрантів; економічною кризою, спричиненою нерівномірним навантаженням на країни з боку мігрантів; політичній сфері – країни ЄС стинулися з вкрай різними підходами щодо міграційної політики та зрозуміли гостру необхідність реальної уніфікації міграційної політики.

З перших днів війни в Україні ЄС виявив свою підтримку та готовність всіляко допомагати громадянам України, які були змушені тікати у сусідні країни ЄС. Це проявилось як у вигляді гуманітарної допомоги, так і готовністю змінити міграційне законодавство та політику, так як кількість біженців, які тікали від війни, була найбільшою з часів Другої Світової війни. Також країни ЄС дозволили громадянам України в'їзд у країни ЄС навіть без документів.

Лише стикнувшись з реальною проблемою ЄС усвідомив, що у даному випадку потрібно діяти швидко, ефективно та уніфіковано. Саме від рішень, які у подальшому повинні були бути прийняті, залежало не тільки благополуччя та певний спокій у країнах ЄС, але і доля та подальше життя біженців з України, які, покинувши свою домівки, тікали у пошуках безпеки.

Країни ЄС зрозуміли, що наявне на момент початку війни міграційне законодавство є недосконалим та недостатнім, а швидка адаптація під реалії війни були ключовим моментом для успішного регулювання міграційних потоків. У той же час, якщо порівняти реакцію ЄС на міграцію українців та міграцію біженців із країн Близького Сходу можна помітити, що ставлення до українців було набагато краще. Передусім, представники ЄС пов'язують це з тим, що менталітет українських громадян є більше «європейським».

Найбільш вдалим кроком ЄС по регулюванню ситуації з біженцями з України було введення в дію Директиву про тимчасовий захист 2001/55/ЄС.

Це інструмент, який має загальнообов'язковий для країн ЄС характер, дозволяє громадянам України перебувати у різних країнах ЄС на законних підставах. Проте, імплементація положень щодо тимчасового захисту у різних країнах ЄС відрізнялася, що у результаті спричинило певні проблеми, такі як відсутність уніфікованого підходу до трактування положень щодо тимчасового захисту, що спричинило нерівномірний розподіл біженців, різні умови прийняття біженців тощо.

Якщо порівняти статус тимчасового захисту та статус біженця, можна виділити певні переваги нового статусу тимчасового захисту, а саме: можливість перебування на території країни впродовж певного періоду; можливість відвідувати інші країни, тобто виїзжати з країни отримання тимчасового захисту на певний період; отримання доступу до працевлаштування, соціальних пільг тощо. Тобто фактично тимчасовий захист можна певним чином ототожнити з тимчасовим видом на проживання у певній країні.

Також в рамках трансформації міграційної політики ЄС прийняв чимало рішень, програм розвитку та вдосконалення у міграційних питаннях у перспективі, що, на нашу думку, при успішній реалізації стане важливим кроком до створення такої системи нормативного регулювання міграційних питань, що дозволить гнучко та швидко адаптуватися під кризові ситуації, якщо вони цього вимагають.

Удосконалення міграційної політики Європейського Союзу є важливим завданням для забезпечення балансу між захистом прав мігрантів та контролем над міграційними потоками. Цього можливо досягти за допомогою таких інструментів:

- 1) Створення спільної (уніфікованої) міграційної політики. Це може включати спільні стандарти щодо прийому біженців, а також механізми розподілу біженців та мігрантів між країнами.
- 2) Підвищення безпеки кордонів: удосконалення контролю над кордонами ЄС допомагає запобігти незаконній міграції та торгівлі

людьми. Це включає в себе вдосконалення технологій та спільного моніторингу кордонів.

- 3) Асиміляція мігрантів: важливим є розроблення та впровадження програм інтеграції мігрантів, щоб допомогти їм успішно включитися в нове європейське суспільство.
- 4) Співпраця з країнами походження: ЄС повинен розвивати співпрацю з країнами походження мігрантів, щоб зменшити причини міграції та покращити умови у цих країнах.
- 5) Обмін інформацією між країнами ЄС та дослідженнями можуть допомогти вдосконалити міграційну політику, передбачити та вирішити проблеми.

Виявлення перспектив участі України у міграційній політиці ЄС. Зважаючи на євроінтеграційні наміри України, які особливо є актуальними зараз, коли Україна на активному шляху до набуття статусу повноправного члена ЄС, перспективи участі України у міграційній політиці ЄС є також досить великими. Перш за все, Україна повинна імплементувати міжнародні стандарти ЄС щодо міграційних питань, оновити міграційне законодавство.

Україна вже зараз розробляє з ЄС спільну міграційну політику, що, передусім, пов'язано зі спільною проблемою біженців, яка має вплив як на Україну, яка втрачає своїх громадян, так і на ЄС, який приймає до своїх країн вражаючу кількість біженців.

Також актуальним питанням, яке вимагає розгляду, є той факт, що Україна за своїм місцезнаходженням на карті світу є певним проміжним пунктом між країнами ЄС та країнами Близького Сходу, біженці з якого наразі також відновлюють та активізують міграційні процеси.

Наразі спільна міграційна політика ЄС та України фокусується на війни в Україні, так як саме війна та хвиля біженців з України до країн ЄС стали поштовхом для співпраці країн у міграційній сфері та прийняття спільних рішень і програм.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Пак Н.А. Міграційна політика Європейського Союзу: проблеми і перспективи. Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. *Міжнародні відносини. Економіка. Країнознавство. Туризм. Випуск 6*. 2017. С. 54-57
2. Treaty establishing the European Coal and Steel Community. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/DE/TXT/PDF/?uri=CELEX:11951K/TXT> (Дата звернення: 29.09.2023)
3. Treaty establishing the European Economic Community. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/DE/TXT/PDF/?uri=CELEX:11957E/TXT> (Дата звернення: 29.09.2023)
4. Merger Treaty. URL: https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:89b3b5b7-e861-4de6-b92c-7c280ca6d6fb.0001.01/DOC_1&format=PDF (Дата звернення: 29.09.2023)
5. Була С.П. Зіненко М.О. Процес уніфікації спільної міграційної політики ЄС. *Регіональні студії. №23*. 2020. С. 13-18. URL: <http://regionalstudies.uzhnu.uz.ua/archive/23/4.pdf> (Дата звернення: 30.09.2023)
6. Саракуца М.О. Рабінович М. Спільна міграційна політика ЄС: засади та перспективи. *Актуальні проблеми міжнародних відносин*. Випуск 101. 2011. С. 120-128
7. Treaty on European Union. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:11992M/TXT> (Дата звернення: 29.09.2023)
8. Treaty of Amsterdam amending the Treaty on European Union, the Treaties establishing the European Communities and certain related acts. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:11997D/TXT> (Дата звернення: 01.10.2023)

9. Безушко М.С. Міграційна політика ЄС: виникнення та проблеми сьогодення. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2020. №1. С. 276-278. URL: http://lsei.org.ua/1_2020/69.pdf (Дата звернення: 01.10.2023)
10. Council Regulation (EC) No 343/2003 of 18 February 2003 establishing the criteria and mechanisms for determining the Member State responsible for examining an asylum application lodged in one of the Member States by a third-country national. URL: [https://eur-lex.europa.eu/EN/legal-content/summary/dublin-ii-regulation.html#:~:text=Council%20Regulation%20\(EC\)%20No%20343,by%20a%20third%2Dcountry%20national](https://eur-lex.europa.eu/EN/legal-content/summary/dublin-ii-regulation.html#:~:text=Council%20Regulation%20(EC)%20No%20343,by%20a%20third%2Dcountry%20national) (Дата звернення: 01.10.2023)
11. The Hague Programme: strengthening freedom, security and justice in the European Union. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX%3A52005XG0303%2801%29> (Дата звернення: 03.10.2023)
12. Treaty of Lisbon amending the Treaty on European Union and the Treaty establishing the European Community, signed at Lisbon, 13 December 2007. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A12007L%2FTXT> (Дата звернення: 03.10.2023)
13. Малиновська О.А. Сучасний розвиток міграційної політики ЄС та міграційні перспективи України. *Європейські цінності*. №2 (44). 2021. С. 92-109
14. Christof V.M. Helga de V. Migration and Immigrants in Europe: A Historical and Demographic Perspective. Netherlands Interdisciplinary Demographic Institute. 2016. С. 31-55. URL: https://link.springer.com/content/pdf/%2010.1007/978-3-319-21674-4_3.pdf (Дата звернення: 29.09.2023)
15. Загальна декларація прав людини: документ від 10 грудня 1948 року №995_015. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text (Дата звернення: 05.10.2023)

16. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права: документ від 16 грудня 1966 року №995_043. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043#Text (Дата звернення: 02.10.2023)
17. Charter of Fundamental Rights of the European Union. URL: https://www.europarl.europa.eu/charter/pdf/text_en.pdf (Дата звернення: 05.10.2023)
18. Шелемба М. Трансформація міграційної політики ЄС на початку XXI століття. *Науково-теоретичний альманах «Грані»*. Том 22. №4. 2019. С. 15-24
19. Convention determining the State responsible for examining applications for asylum lodged in one of the Member States of the European Communities - Dublin Convention. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX%3A41997A0819%2801%29> (Дата звернення: 08.10.2023)
20. Х.Є. Фогел. Періодизація імміграційної політики Європейського Союзу: від витоків до сучасності. *Політологія. «Грані»*. Том 20. 2016. С. 32-42. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/268618624.pdf> (Дата звернення: 08.10.2023)
21. European Pact on Immigration and Asylum. URL: <https://eur-lex.europa.eu/EN/legal-content/summary/european-pact-on-immigration-and-asylum.html> (Дата звернення: 08.10.2023)
22. Богачова Л.Л. Джерела європейського та національного права. *Державне будівництво та місцеве самоврядування*. Випуск 24. 2012. С. 17-26. URL: https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/2035/1/Bogacheva_17.pdf (Дата звернення: 01.10.2023)
23. Сокурєнко В.А. Хрякова Н.О. Міграційна політика ЄС: сучасні парадигми. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. Серія Право*. Випуск 63. С. 239-244. URL: <https://visnyk-juris-uzhnu.com/wp-content/uploads/2021/08/44.pdf> (Дата звернення: 10.10.2023)

24. Разом проти торгівлі людьми. URL: https://home-affairs.ec.europa.eu/policies/internal-security/organised-crime-and-human-trafficking/together-against-trafficking-human-beings_en (Дата звернення: 08.10.2023)
25. Чоп К.П. Проблема біженців у Європі: відсутність компромісу в ЄС та нові виклики для України. Збірник наукових статей за матеріалами III Всеукраїнської науково-практичної конференції з європейського права. «Юрайт». Харків. 2019. С. 256-258
26. Richard W. Bruce S. Katie S. Europeans Fear Wave of Refugees Will Mean More Terrorism, Fewer Jobs. 2016. URL: <https://www.pewresearch.org/global/2016/07/11/europeans-fear-wave-of-refugees-will-mean-more-terrorism-fewer-jobs/> (Дата звернення: 08.10.2023)
27. Саракуца М.О. Деякі проблеми сучасної міграційної політики Європейського Союзу. *Правова держава*. № 22. 2016. С. 157-162
28. Kagan R. In Europe, a Slide Toward Irrelevance. *Washington Post*. 2008. URL: <https://carnegieendowment.org/publications/20228> (Дата звернення: 05.10.2023)
29. Саракуца М.О. Пілюк С.В. Правове регулювання боротьби з нелегальною міграцією в ЄС у сучасних умовах. *Альманах міжнародного права*. Випуск 23. 2020. С. 37-45
30. Гречка О. Міграційна криза в Європі як загроза безпеці ЄС: факти, виклики, та можливі рішення. *Політичні науки та публічне управління*. Випуск 2 (62). 2022. С. 48-53. URL: <http://journals.maup.com.ua/index.php/political/article/view/2135/2633> (Дата звернення: 12.10.2023)
31. Тимощук О.Г. Вплив російсько-української війни на євроінтеграційні процеси в контексті набуття Україною статусу кандидата в члени ЄС: міжнародно-правовий аспект. *Правова система: теорія і практика*. 2022. С. 81-86. URL: http://www.sulj.oduvs.od.ua/archive/2022/4/part_3/14.pdf (Дата звернення: 12.10.2023)

32. Opióła W., Czepil B., Dębicki M. War and politics. The 2022 Russian invasion of Ukraine and refugee crisis on the eastern EU border from the perspective of border studies. *Border and Regional Studies*. 2022. № 10(1). С. 7–22. URL: <https://czasopisma.uni.opole.pl/index.php/p/article/view/4791/4202> (Дата звернення: 12.10.2023)
33. Безпалько Ю.Ю. Шаповал К.О. Наконечна Д.О. Реформа міграційної політики в ЄС: вплив на європейську ідентичність та міжкультурну гармонію. *Юридичний науковий електронний журнал*. №4. 2023. С. 661 – 665. URL: http://www.lsej.org.ua/4_2023/159.pdf (Дата звернення: 12.10.2023)
34. PM Orbán: Every refugee arriving in Hungary from Ukraine must be helped. URL: <https://abouthungary.hu/news-in-brief/pm-orban-every-refugee-arriving-in-hungary-from-ukraine-must-be-helped> (Дата звернення: 09.10.2023)
35. Незважаючи на те, що терміни «біженець» та «мігрант» нерідко використовуються широким загалом як взаємозамінні, між ними існують найважливіші відмінності. URL: <https://refugeesmigrants.un.org/ru/definitions> (Дата звернення: 01.10.2023)
36. Якимчук М.Ю., Соломко С.С., Самороков В.О. Правовий статус українських біженців у країнах Європи. *Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство»*. Розділ XI. Міжнародне право. № 1 (2023). С. 619-625. URL: <http://journal-app.uzhnu.edu.ua/article/view/279744/274367> (Дата звернення: 13.10.2023)
37. У Комітеті Верховної Ради України з питань соціальної політики та захисту прав ветеранів відбулося широке обговорення питань щодо захисту прав і свобод українців, які перебувають на території держав-членів ЄС та інших держав у зв'язку з війною росії проти України. URL: https://komspip.rada.gov.ua/news/main_news/75352.html (Дата звернення: 13.10.2023)
38. Українські біженці війни за кордоном. Національний інститут стратегічних досліджень. 30.04.2022. URL:

- <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/ukrayinski-bizhentsi-viyny-za-kordonom> (Дата звернення: 11.10.2023)
39. Власенко В. З якими труднощами стикаються українські біженки в ЄС. URL: <https://www.dw.com/uk/z-yakymy-trudnoshchamy-stykaiutsia-ukrainski-bizhenky-v-yes/a-62061054> (Дата звернення: 13.10.2023)
 40. Власенко В. З якими труднощами стикаються українки в ЄС? Від пошуку гідної роботи до захисту репродуктивного здоров'я. *Урядовий кур'єр*. 11 червня 2022. URL: <https://ukurier.gov.ua/uk/articles/z-yakimi-trudnoshami-stikayutsya-ukrayinki-v-yes/> (Дата звернення: 14.10.2023)
 41. Matteo V. Chiara G. After Ukraine: Are EU Migration Policies Fit for Purpose? Policy Paper. 2022. 43 с. URL: https://www.esteri.it/wp-content/uploads/2022/11/ISPI_Ue-e-Italia_Un-nuovo-governo-delle-migrazioni-nel-Mediterraneo.pdf (Дата звернення: 14.10.2023)
 42. Затулій А.О. Передумови виникнення та процедура надання тимчасового захисту у праві Європейського Союзу. *Збірник наукових статей за матеріалами III Всеукраїнської науково-практичної конференції з європейського права*. «Юрайт». Харків. 2019. С. 57-61
 43. Council Directive 2001/55/EC of 20 July 2001 on minimum standards for giving temporary protection in the event of a mass influx of displaced persons and on measures promoting a balance of efforts between Member States in receiving such persons and bearing the consequences thereof. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32001L0055&qid=1648223587338> (Дата звернення: 16.10.2023)
 44. Лозінська С. В. Тимчасовий захист та статус біженця в умовах збройного конфлікту. *Правові засади організації та здійснення публічної влади: збірник тез V Міжнародної наук.-практ. конф., присвяч. пам'яті д.ю.н., проф. Л. П. Юзькова* (м. Хмельницький, 17 червня 2022 року). Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, 2022. С. 238-241.

45. Поліванова О. М. Бойко І.В. Основні засади правового регулювання тимчасового захисту громадян України в межах ЄС. *Modern scientific research: achievements, innovations and development prospects*: Proceedings of XI International Scientific and Practical Conference Berlin, Germany 24-26 April 2022. С. 430-435.
46. Регулювання міграції: Прийом біженців з України. URL: https://home-affairs.ec.europa.eu/policies/migration-and-asylum/migration-management/migration-management-welcoming-refugees-ukraine_uk (Дата звернення: 17.10.2023)
47. Communication from the Commission on Operational guidelines for the implementation of Council implementing Decision 2022/382 establishing the existence of a mass influx of displaced persons from Ukraine within the meaning of Article 5 of Directive 2001/55/EC, and having the effect of introducing temporary protection 2022/C 126 I/01. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52022XC0321%2803%29&qid=1647940863274>
48. Легальна міграція та інтеграція. URL: https://home-affairs.ec.europa.eu/policies/migration-and-asylum/legal-migration-and-integration_en
49. Migration policy: Council reaches agreement on key asylum and migration laws. URL: <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2023/06/08/migration-policy-council-reaches-agreement-on-key-asylum-and-migration-laws/> (Дата звернення: 17.10.2023)
50. Адамик В. Стахова Н. Трансформація європейської міграційної політики в умовах глобальних і регіональних викликів. *Вісник економіки*. Випуск №3. 2022. С. 137-151
51. Курилюк Ю.Б. Родіонова Н.Л. Овчар П.А. Проблеми та перспективи міграційної політики ЄС. *Економіка та суспільство*. Випуск № 46. 2022. 8 с. URL:

<https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2047/1976>

(Дата звернення: 18.10.2023)

52. Корж А. Міграційна проблема: як повернути українців додому після війни. *Слово і Діло*. 9 грудня 2022. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2022/12/09/statija/suspilstvo/mihraczijsna-problema-yak-povernuty-ukrayincziv-dodomu-pislya-vijny> (Дата звернення: 18.10.2023)
53. Бернд Р. Що зміниться у міграційній політиці ЄС в 2023 році. URL: <https://www.dw.com/uk/so-zminitsa-u-migracijnij-politici-es-v-2023-roci/a-64220445?maca=ukr-rss-ukrnet-ukr-all-3816-xml> (Дата звернення: 18.10.2023)
54. Цоклан Ю.М. Проблема біженців та їх вплив на ситуацію в ЄС після початку повномасштабного вторгнення росії в Україну. *Геополітичні пріоритети України*. Випуск 2 (29). 2022. С. 121-129
55. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони: документ від 27 червня 2014 року №984_011. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#n134 (Дата звернення: 16.10.2023)
56. Підписано Адміністративні домовленості щодо встановлення адміністративного співробітництва між Європейською Комісією та Державною міграційною службою України в Європейській міграційній мережі. URL: <https://dmsu.gov.ua/news/dms/12904.html> (Дата звернення: 12.10.2023)
57. ДМС та Фронтекс: Налагоджуємо двосторонні відносини в міграційній сфері. URL: <https://dmsu.gov.ua/news/dms/13344.html> (Дата звернення: 17.10.2023)
58. Гнітій А.О. Міжнародно-правові засади співробітництва України з Frontex. *Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство»*.

Розділ X. міжнародне право. С. 385-391. URL: <http://journal-app.uzhnu.edu.ua/article/view/267865/263652> (Дата звернення: 18.10.2023)

59. Дзьонь А.М. Особливості співробітництва України з Європолом. Збірник наукових статей за матеріалами III Всеукраїнської науково-практичної конференції з європейського права. «Юрайт». Харків. 2019. С. 46-49
60. Чулаєвська М.Є. Перспективи співпраці України з ЄС у сфері міграції відповідно до угоди про асоціацію. *Державне управління. Інвестиції: практика та досвід.* №22. 2015. С. 144-147. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/22_2015/31.pdf (Дата звернення: 20.10.2023)

ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені І.І. МЕЧНИКОВА
(повне найменування вищого навчального закладу)

Інститут/факультет Скандинавсько-правовий факультет
Кафедра Конституційного права та правосуддя
Ступінь вищої освіти / Освітньо-кваліфікаційний рівень магістр
Напрямок підготовки аз Право (шифр і назва)
Спеціальність аз Право (шифр і назва)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

Степанова Т.В.

Вн

"03" 11 2022 року

ЗАВДАННЯ
НА ДИПЛОМНУ РОБОТУ СТУДЕНТУ

Петько Александра Сергіївна

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи Трансформація міграційної політики ЄС в контексті війни в Україні

керівник роботи Саракуца М.О., к.ю.н.

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

2. Строк подання студентом роботи 15.11.23

3. Вихідні дані до роботи У дипломній роботі здійснено аналіз історії, сутності, змісту міграційної політики ЄС. Зокрема, вивіщено нормативно-правову базу, регламентує міграційну політику, вплив війни в Україні та трансформацію міграційної політики ЄС.

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити) 1. Охарактеризувати історію розвитку міграційної політики ЄС; 2. Розкрити зміст міграційної кризи у ЄС; 3. Охарактеризувати вплив війни в Україні на міграцію всередині ЄС; 4. Розкрити проблемні питання, пов'язані з правовим статусом укр біженців; 5. Вивістити перспективи участі України у міграц. політ. ЄС.

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень)

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв

7. Дата видачі завдання 03.11.2022

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів дипломної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1.	Охарактеризувати історію становлення та розвитку міграційної політики.	30.08.2023	виконано
2.	Визначити нормативно-правову базу формування міграційної політики ЄС.	04.09.2023	виконано
3.	Розкрити зміст міграційної кризи в ЄС.	09.09.2023	виконано
4.	Визначити вплив війни в Україні на міграційні потоки до країни ЄС.	14.09.2023	виконано
5.	Визначити правовий статус українських біженців у країнах ЄС.	19.09.2023	виконано
6.	Визначити прагнення та ініціативи ЄС щодо міграційної реформи.	25.09.2023	виконано
7.	Визначити шляхи врегулювання міграційної політики ЄС.	05.10.2023	виконано
8.	Визначити перспективи участі України у міграційній політиці ЄС.	07.10.2023	виконано

Студент

(підпис)

Ретко О.С.
(прізвище та ініціали)

Керівник роботи

(підпис)

Саратська М.О.
(прізвище та ініціали)

Примітки:

1. Форму призначено для видачі завдання студенту на виконання дипломного проекту (роботи) і контролю за ходом роботи з боку кафедри (циклової комісії) і декана факультету (завідувача відділення).
2. Розробляється керівником дипломного проекту (роботи). Видається кафедрою (цикловою комісією).

ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені І.І. МЕЧНИКОВА
(повне найменування вищого навчального закладу)

**ПОДАННЯ
ГОЛОВІ ДЕРЖАВНОЇ ЕКЗАМЕНАЦІЙНОЇ КОМІСІЇ
ЩОДО ЗАХИСТУ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ**

Направляється студент Петько О.С. до захисту дипломної роботи
(прізвище та ініціали)

за напрямом підготовки агт Право

спеціальністю агт Право
(шифр і назва спеціальності)

на тему: „Трансформація міграційної політики ЄС в контексті війни в Україні“.
(назва теми)

Дипломна робота і рецензія додаються.

Директор інституту/Декан факультету _____
(підпис, прізвище та ініціали)

Довідка про успішність

Петько О.С. за період навчання в інституті, на факультеті
(прізвище та ініціали студента)

еконіко-правовий з 2022 року до 2023 року повністю виконав навчальний план за напрямом підготовки, спеціальністю з таким розподілом оцінок за:

національною шкалою: відмінно _____%, добре _____%, задовільно _____%;

шкалою ECTS: A _____%; B _____%; C _____%; D _____%; E _____%.

Секретар інституту, факультету _____
(підпис) (прізвище та ініціали)

Висновок керівника дипломної роботи

Студент (ка) Петько О.С. зображає дуже актуальну тему в сучасний період, в який розкриваються різні аспекти трансформації міграційної політики Європейського Союзу в контексті війни в Україні.

Згодуювка власної затвердження плану майстерського дослідження та список джерел з науковими керівником.

Проведене майстерське дослідження характеризується значною актуальністю, пов'язаною з сучасною міграційною кризою в Європейському Союзі та безпрецедентною міграцією укра-

інських громадян до країн-членів ЄС у зв'язку з повномасштабною війною в Україні; Соціо-гуманітарну особливу увагу в дослідженні привертає Розділ II "Війна в Україні та її вплив на трансформаційні процеси міграційної політики Європейського Союзу". В цьому розділі авторка досліджує вплив погіршення втручання РФ на міграційну політику ЄС, проблемні аспекти правового статусу українських громадян в європейських країнах та основні програми ЄС щодо сприяння міграційному врегулюванню в Україні.

Загальною, майстерською дослідження є самостійність та ґрунтовним науковим досягненням, виконане з дотриманням усіх основних вимог щодо такого роду роботи, містить низку авторських висновків та може бути допущена до захисту.

Керівник роботи

Саракуца М.О.
(підпис, прізвище та ініціали)

"15"

15

2023 року

Висновок кафедри про дипломну роботу

Дипломна робота розглянута. Студент (ка)

Ветіко О.С.
(прізвище та ініціали)

допускається до захисту даної роботи в Державній екзаменаційній комісії.

Завідувач кафедри

Конституційна прав та правосуддя
(назва)

(підпис)

Тетяна СТЕПАКОВА
(прізвище та ініціали)

"15"

15

2023 року

Примітки:

1. Зазначаються дані щодо навчальних досягнень студента за період навчання у вищому навчальному закладі, висновок керівника дипломного проекту (роботи) та висновок кафедри (циклової комісії) про дипломний проект (роботу).

АВТОРСЬКИЙ ДОГОВІР

про передачу невиключних прав на використання твору

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Цей АВТОРСЬКИЙ ДОГОВІР (далі ДОГОВІР) є договором приєднання, укладений між Петько Олександром Сергійовичем (далі АВТОРОМ) і Одеським національним університетом імені І.І.Мечникова (далі УНІВЕРСИТЕТ).

2. ВИЗНАЧЕННЯ ТЕРМІНІВ

Договір приєднання — договір, умови якого встановлені УНІВЕРСИТЕТОМ, і який може бути укладений лише шляхом приєднання АВТОРА до запропонованого договору в цілому. АВТОР не може запропонувати свої умови договору (п.1 ст. 634 Цивільного кодексу України).

Автор — фізична особа, яка своєю творчою працею створила твір і якій належать майнові права інтелектуальної власності на твір відповідно до Цивільного кодексу України, Закону України «Про авторське право і суміжні права», іншого закону чи договору.

Твори — створені авторами у результаті творчої діяльності за особистою ініціативою, на замовлення чи в порядку виконання службових обов'язків: книги, брошури, статті, конспекти лекцій, аналітичні огляди, звіти, презентації тощо; твори, представлені в електронній (у тому числі цифровій) іншій формі, яку може зчитувати комп'ютер. (ст. 433 Цивільного кодексу України, ст.8 Закону України «Про авторське право і суміжні права»)

3. ПРАВА ТА ОБОВ'ЯЗКИ СТОРІН

3.1. Репозитарій відкритого доступу Одеського національного університету - ресурс відкритого доступу, розміщений на сервері НБ ОНУ в мережі Інтернет.

3.2. Розміщуючи свій твір в Репозитарії ОНУ АВТОР приймає умови цього ДОГОВОРУ.

3.3. Твір не може бути розміщений у репозитарії відкритого доступу, якщо він порушує права людини на таємницю її особистого і сімейного життя, завдає шкоди громадському порядку, здоров'ю та моральності населення.

У випадку, коли твір створено у співавторстві, розміщуючи такий твір в Репозитарії кожний із співавторів приймає умови цього ДОГОВОРУ.

3.4. За цим ДОГОВОРОМ АВТОР передає УНІВЕРСИТЕТУ на безоплатній основі невиключні права на розміщення твору у відкритих ресурсах УНІВЕРСИТЕТУ на весь строк дії авторського права починаючи з моменту розміщення твору в Репозитарії відкритого доступу, а саме:

- на використання Твору без одержання прибутку;
- на відтворення Твору чи його частин в електронній формі (включаючи цифрову);
- на виготовлення електронних копій Твору для постійного архівного зберігання;
- на виготовлення електронних копій Твору для некомерційного використання;
- на внесення Твору у базу даних Репозитарію;
- на надання електронних копій Твору в доступі в мережі Internet.

3.5. АВТОР гарантує, що у Творі не використовувалися твори, авторські права на які належать третім особам без надання обов'язкового посилання.

АВТОР (співавтор) гарантує, що на момент розміщення Твору в Репозитарію ОНУ:

- лише йому належать виключні майнові права на Твір, що розміщується,
- майнові права на Твір ні повністю, ні в частині нікому не передано (не відчужено),
- майнові права на Твір ні повністю, ні в частині не є предметом застави, судового спору або претензій з боку третіх осіб.

4. ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ СТОРІН

4.1. АВТОР несе всі види відповідальності перед третіми особами, що заявили свої права на Твір. У випадку позову третіх осіб про порушення авторських та інших прав на Твір АВТОР відшкодовує УНІВЕРСИТЕТУ всі витрати, спричинені позовом.

4.2. АВТОР і УНІВЕРСИТЕТ зобов'язуються належним чином виконувати умови цього ДОГОВОРУ.

4.3. АВТОР зберігає за собою право використовувати самостійно чи передавати аналогічні права на використання Твору третім особам.

5. УМОВИ РОЗІРВАННЯ ДОГОВОРУ

5.1. Цей ДОГОВІР може бути розірваний на вимогу АВТОРА, якщо він позбавляється майнових прав на Твір, які мав на момент розміщення Твору у репозитарії відкритого доступу.

5.2. Усі спори, що виникають у зв'язку з виконанням цього Договору, вирішуються шляхом переговорів, а у випадку недосягнення згоди - відповідно до чинного законодавства України.

АВТОР

Одеський національний університет
імені І. І. Мечникова

ППП (укр.):

Петько Александра Сергійвна

Адреса:

65082, м. Одеса, вул. Дворянська, 2
тел/факс (048) 723-34-75

ППП (англ.):

Petko Aleksandra Serhiivna

Факультет, кафедра:

Економіко-правовий факультет
Кафедра конституційного права та правосуддя

моб. тел.:

+380686654444

e-mail:

alexpetko@icloud.com

Координатор Проекту:

Наукова бібліотека ОНУ імені І. І.
Мечникова

65082, м. Одеса, вул. Преображенська, 24
тел/факс (048)722-12-10

email: dspace@onu.edu.ua

Петько

Підпис

«08» грудня 2023 р.

М. О. Подрезова
Директор Наукової бібліотеки

« » 20 р.

РЕЦЕНЗІЯ

на кваліфікаційну роботу на здобуття ступеню вищої освіти «магістр»

здобувачки заочної форми навчання

за спеціальністю 081 «Право»

ПЕТЬКО Олександр Сергійович

на тему:

«Трансформація міграційної політики ЄС в контексті війни в Україні»

Після повномасштабного вторгнення Росії в Україну, за даними ООН, нашу країну покинули понад 6,9 млн осіб, а повернулися 2,1 млн осіб (станом на 1.06.2022 р.)¹. Це свідчить про сплеск міграційної кризи у Європейському Союзі, країни якого найбільш активно і сьогодні приймають біженців з України.

Масова міграція, питання соціально-економічної безпеки та оборони спільних кордонів в умовах складної геополітичної ситуації у світі вимагають координації міграційної політики України й ЄС та активізації імплементації повного економічного зростання у тих містах, які приймають мігрантів.

Швидке збільшення кількості іммігрантів у багатих країнах, спричинене передусім попитом на трудових мігрантів, частково зумовлене демографічними відмінностями, а саме: різною віковою структурою у країнах з різним рівнем доходу. Більша частина приросту загальної чисельності мігрантів протягом минулих двох десятиліть обумовлена такими причинами, як пошук місця праці і вищого заробітку, возз'єднання сім'ї, отримання якісної освіти.

Проблеми, пов'язані з імміграцією, впродовж років залишаються чи не найвагомішими для Європейського Союзу, адже міжнародна міграція є явищем багатокомпонентним за формою і змістом, зумовлена різними чинниками і може дати цілий спектр ефектів для країни-реципієнта. Європейський єдиний економічний простір представлений переважно високоефективними економіками, а українці, як довела тривала практика залучення їх як робочої

¹ Адамик В., Стахова Н. Трансформація європейської міграційної політики в умовах глобальних і регіональних викликів. *Вісник економіки*. 2022. №3. URL : <file:///C:/Users/User12345/Downloads/1395-2856-1-SM.pdf>

сили, вигідно відрізняються працевитістю та здатністю до швидкої асиміляції. Це повинно було спростити вирішення проблеми масштабного притоку мігрантів з України для ЄС. Однак, якщо розглядати кризу біженців через призму російсько-української війни, яка ще не закінчилася, то її подолання у теперішній час не видається можливим, а на майбутнє – потребує впровадження нових регуляторних важелів на макро- та мікрорівні.

Теоретичні аспекти міграції населення, а також питання міжнародної міграції та міграційних процесів в країнах ЄС досліджували Л. Макарова, В. Моїсеєнко, І. Орлова, А. Топілін, В. Бенінг, О. Малиновська, Ю. Пахомов, М., Романюк, М. Шульга, В. Олефір, О. Піскун, Ю. Шемшученко та ін. Окремі підходи щодо вирішення міграційної кризи відображені в працях Г. Дудіної, О. Каменського, Г. Баришевої, С. Якубовського.

З огляду на сказане вище проблема міжнародної міграції населення потребує глибшого дослідження, а саме: у напрямку визначення основних тенденцій міграційних процесів в умовах геополітичних викликів та розробки рекомендацій з удосконалення міграційної політики у країнах ЄС, що обумовлює актуальність обраної здобувачкою теми.

Робота структурно складається зі вступу, трьох розділів, висновків до кожного з розділів та загальних висновків.

У вступі авторка вдало обґрунтовує актуальність теми дослідження, викладає мету, завдання, об'єкт, предмет, методи дослідження, вказує авторів, роботи яких склали теоретичну основу дослідження.

Розділ 1 розкриває сутність та умови виникнення міграційної політики Європейського Союзу, визначає основні етапи її становлення та розвитку, які авторка пов'язує з історією Європейського Союзу, а також з політичними процесами світу; згадує про міграційну кризу країн Європейського Союзу у 2015 році, яка вважається найбільшою за часів існування ЄС, зазначаються шляхи її подолання. Аналізуючи нормативно-правове регулювання міграції в ЄС Петько О.С. виділила три групи нормативно-правових актів: основоположні, або загальноєвропейські акти; спеціалізовані нормативно-

правові акти, та національне законодавство країн-учасниць; окрему увагу вона приділила Дублінській Конвенції, Стокгольмській програмі, а також Пакту імміграції та надання притулку, що свідчить про ґрунтовне вивчення теми в ході аналізу, адже авторкою було використано не тільки загальнотеоретичні джерела, а і великий обсяг нормативного матеріалу.

Окремої уваги заслуговує Розділ 2 роботи, присвячений впливу війни в Україні на процеси міграційної політики Європейського Союзу. Як зазначає авторка, і з нею неможливо не погодитись, - «найважливішим та ефективнішим кроком та відповіддю країн ЄС на війну в Україні було введення в дію Директиви про тимчасовий захист, яка передбачає певний правовий статус для українських громадян, надаючи право тривалого перебування у певній країні ЄС, право на працевлаштування, медичне обслуговування, соціальну допомогу тощо.» В рамках цього розділу висвітлюються проблеми правового статусу українських громадян в країнах Європи, а також аналізуються програми ЄС щодо сприяння внутрішній стабільності та врегулюванню міграційної політики в Україні.

Шляхи удосконалення міграційної політики Європейського Союзу та місце України в цьому процесі безпосередньо зазначені у заключному третьому розділі представленого дослідження. На наш погляд, слід підтримати авторку та погодитись із запропонованими нею на сторінці 68 кроками нашої держави щодо покращення української міграційної політики, спрямованими на забезпечення більшої ефективності та врахування сучасних викликів.

Аналіз всіх цих питань допомогло Петько О.С. вийти на підсумкові висновки щодо визначення напрямків міграційної політики ЄС та шляхів її удосконалення.

Загалом, простежується ретельна робота магістрантки по кожному з розділів обраної нею для дослідження теми. Використаний матеріал достовірний, зроблені висновки є всі підстави вважати обґрунтованими.

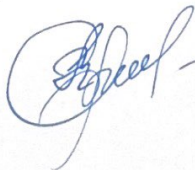
Безперечно, до захисту подане ґрунтовне дослідження, яке має наукове і практичне значення, а його основні положення, результати і висновки базуються на теоретико-методологічній основі.

Під час захисту цікаво дізнатися від автора:

- як розподіляються повноваження національних міграційних органів та органів ЄС щодо забезпечення міграційної політики в Європі;
- які позитивні та негативні наслідки української міграції до країн ЄС Ви могли би визначити.

З урахуванням викладеної вище характеристики кваліфікаційної роботи Петько Олександри Сергіївни, рекомендуємо її до захисту перед Екзаменаційною комісією і вважаємо, що її авторка, за умови успішного проведення захисту, - заслуговує на оцінку "відмінно".

Рецензент,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри конституційного
права та правосуддя

Суліко ПІЛЮК

ВІДГУК

на кваліфікаційну роботу на здобуття ступеню вищої освіти «магістр»

здобувачки заочної форми навчання

за спеціальністю 081 «Право»

ПЕТЬКО Олександр Сергійович

На тему:

«Трансформація міграційної політики ЄС в контексті війни в Україні»

Міграційна політика Європейського Союзу є традиційно одним з найбільш проблемних аспектів його політики. Враховуючи глибоку міграційну кризу, з якою ЄС стикнувся у 2015 році і яку не може подолати до сьогодні, це питання завжди є на порядку денному об'єднання.

Військове вторгнення російської федерації на територію України спровокувало безпрецедентну хвилю українських біженців до європейських країн. Ця гуманітарна проблема поставила Європейський Союз перед необхідністю суттєвого реформування як наднаціональної нормативної бази щодо регулювання міграційної політики, так і подальшого узгодження позицій держав-членів. Оскільки війна в Україні триває, а багато проблемних аспектів правового статусу українських громадян ще не вирішено, тема обраної кваліфікаційної роботи має безперечну не тільки наукову, але й практичну актуальність для нашої держави.

В своєму дослідженні авторка проаналізувала історію становлення та розвитку і нормативно-правову базу регулювання міграції в ЄС; дослідила вплив початку повномасштабного вторгнення в Україну на міграційну політику ЄС; висвітлила проблемні аспекти правового статусу українських громадян в європейських країнах та основні програми та ініціативи ЄС щодо сприяння внутрішній стабільності та міграційному врегулюванню в Україні.

Особливу актуальність має Розділ 3 кваліфікаційної роботи, який присвячено аналізу шляхів та інструментів удосконалення міграційної політики ЄС та, в особливості, перспективам участі України у міграційній політиці Європейського Союзу.

Аналізуючи магістерське дослідження, треба зазначити, що воно є самостійним, безперечно актуальним, виконаним на відповідному рівні. Об'єм використаного нормативного та загальнотеоретичного матеріалу як вітчизняних так і іноземних фахівців, свідчить про глибоке вивчення теми в ході аналізу.

Апробація проведеного наукового дослідження знайшла своє відображення у публікації наукової статті у фаховому журналі.

Резюмуючи все викладене вище, можна зробити висновок, що авторка кваліфікаційного дослідження продемонструвала усі необхідні знання для аналізу дослідженої проблеми, а вибрана тема має необхідну глибину та потенціал подальшого наукового дослідження. Таким чином, кваліфікаційне дослідження Петько Олександри Сергіївни відзначається високою якістю, відповідає усім вимогам, що пред'являються до такого типу наукових робіт та може бути допущена до захисту перед Екзаменаційною комісією.

Науковий керівник,
кандидат юридичних наук, доцент
доцент кафедри конституційного права
та правосуддя

Марія САРАКУЦА

ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені І. І. МЕЧНИКОВА
НАУКОВА БІБЛІОТЕКА
СЕКТОР МОНІТОРИНГУ ПЛАГІАТУ

Довідка

Видана Петько Олександрі Сергіївні (Економіко-правовий факультет; Кафедра конституційного права та правосуддя; спеціальність – 081 Право) в тому, що дипломна робота на здобуття ступеня вищої освіти «магістр» на тему «Трансформація міграційної політики ЄС в контексті війни в Україні» була перевірена *автоматизованим сервісом пошуку плагіату Unichesk.*

Отримано наступні результати:

оригінальність – 92,21%

схожість – 7,79%

дата

04.12.2023р

підпис

Дата перевірки:
03.12.2023 16:43:03 EET

Дата звіту:
03.12.2023 17:03:01 EET

ID перевірки:
1015963271

Тип перевірки:
Doc vs Internet + Library

ID користувача:
100008982

Назва документа: Петько

Кількість сторінок: 83 Кількість слів: 19419 Кількість символів: 145473 Розмір файлу: 150.21 KB ID файлу: 1015641483

7.79% Схожість

Найбільша схожість: 1.57% з Інтернет-джерелом (<http://dspace.onu.edu.ua:8080/bitstream/123456789/34699/1/34-39.pdf>)

7.37% Джерела з Інтернету 245 Сторінка 85

1.23% Джерела з Бібліотеки 97 Сторінка 90

23.1% Цитат

Цитати 56 Сторінка 91

Посилання 1 Сторінка 97

0% Вилучень

Немає вилучених джерел

Модифікації

Виявлено модифікації тексту. Детальна інформація доступна в онлайн-звіті.

Замінені символи 1